

ПЕРЕКЛАД З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

**“Можливості та умови
співпраці на основі договорів,
укладених польськими закладами
вищої освіти з українськими
закладами вищої освіти
у сфері навчання
студентів в умовах
воєнних та післявоєнних
обмежень в Україні”**

Марчин Докович

Познанський університет ім. Адама Міцкевича

Лариса Колісник

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

ЗВІТ ПІДГОТОВЛЕНО У РАМКАХ ПРОЄКТУ «ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА
СПІВПРАЦЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ РЕКТОРІВ –
ЗАДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ»,
ЯКИЙ РЕАЛІЗУЄТЬСЯ ВАРШАВСЬКОЮ ПОЛІТЕХНІКОЮ ЗА ФІНАНСОВОЇ
ПІДТРИМКИ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ ПОЛЬЩІ

Politechnika Warszawska | Wydział Administracji i Nauk Społecznych

Проект MEiN-PW

„Польсько-українська співпраця представницьких організацій ректорів –
задля вдосконалення діяльності закладів вищої освіти”

Фінансується у рамках цільової дотації Міністерства освіти і науки
Республіки Польща

ГОЛОВНИЙ ПАРТНЕР

Ministerstwo
Edukacji i Nauki

ПАРТНЕРИ

KRASP

Konferencja Rektorów
Akademickich Szkół Polskich

FUNDACJA
REKTORÓW
POLSKICH

ПАТРОНАТ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Зміст

Вступ	4
РОЗДІЛ 1	
Система вищої освіти в Польщі та Україні – порівняльний аналіз	5
РОЗДІЛ 2	
Право на академічну мобільність в Україні	13
РОЗДІЛ 3	
Спільні освітні програми та програми подвійних дипломів	18
РОЗДІЛ 4	
Закордонний обмін студентами (реалізація частини освітньої програми в ЗВО-партнері)	23
РОЗДІЛ 5	
Неформальна освіта – спільні курси, тренінги, семінари, літні школи, мовне стажування, МВОК-и	25
РОЗДІЛ 6	
Наукова та мистецька діяльність студентів у співпраці з ЗВО-партнером	27
РОЗДІЛ 7	
Міжуніверситетська співпраця у підготовці студентами дипломних робіт	29
РОЗДІЛ 8	
Спільна пропозиція курсів (дисциплін), які може вибирати студент	30
РОЗДІЛ 9	
Заняття, що проводяться співробітниками ЗВО-партнера, у тому числі відкриті лекції	31
РОЗДІЛ 10	
Дидактичні стажування та навчальні візити в ЗВО-партнері для працівників, у тому числі педагогічного та адміністративного персоналу (відповідального за освітній процес)	33
РОЗДІЛ 11	
Надання доступу до ресурсів бібліотеки та доступу до баз даних для ЗВО-партнера	36
РОЗДІЛ 12	
Інші заходи, спрямовані на обмін досвідом та поглиблення співпраці	37
РОЗДІЛ 13	
Підсумки	38
РОЗДІЛ 14	
Рекомендації	40
Про авторів	43

Вступ

Предметом і метою цього звіту є виявлення, аналіз та сприяння спільній діяльності в галузі навчальної роботи, що проводиться в закладах вищої освіти, на тлі інформації про польську та українську системи вищої освіти. Автори проаналізували польське та українське законодавство, порівняли системи вищої освіти, проаналізували нормативно-правові акти, пов'язані з академічною мобільністю. У результаті представили можливі для реалізації форми співпраці та виявили потенційні бар'єри, які можуть перешкоджати або робити неможливою реалізацію спільних проєктів. Цей звіт було підготовлено на основі чинного законодавства обох країн, зокрема польського Закону про вищу освіту та науку від 20 липня 2018 р. ("Законодавчий вісник" 2022 р., поз. 574, зі змінами), надалі – з.в.о.н. та Закону України "Про вищу освіту" (від 16.09.2022 р. № 1556-VII, ВВР, 2014 р., № 37-38, ст. 2004 р.), надалі – з.У.в.о., та виконавчих актів до цих законів, а також спираючись на власний досвід та практичне знання систем вищої освіти. Представлені результати аналізу стали основою для формулювання висновків та рекомендацій.

У звіті йдеться, зокрема, про співпрацю між закладами вищої освіти на основі укладених угод. У деяких частинах звіту автори додатково вказують на можливість реалізації такої співпраці також і з іншими суб'єктами. Наміром авторів було поважати ідентичність українських партнерів, у тому числі їхніх студентів, у контексті збройної російської агресії в Україні. Саме тому метою не був аналіз питань, пов'язаних з можливістю переведення студентів з українських ЗВО до польських. Навпаки, основною метою було представлення альтернативних рішень, що базуються на співпраці між ЗВО з цільовим симетричним характером та з урахуванням рівності партнерів. Готуючи звіт автори усвідомлювали, що через тривалість війни дотримання симетрії є наразі неможливим (відсутність можливості в'їзду в Україну та неможливість виїзду з України для більшості чоловіків віком від 18 до 60 років), однак, автори зазначають, що кінцевою умовою успішної співпраці є прагнення до симетрії дій у майбутньому, зокрема після війни та у період відбудови України.

У свій звіт автори свідомо не включили питання підготовки аспірантів у зв'язку з тим, що це питання є темою окремого звіту. Враховуючи широкий спектр тематики, автори також не брали до уваги питання, пов'язані із захистом персональних даних учасників освітнього процесу та візовим режимом, які часто стають перешкодою для налагодження співпраці, зокрема між партнерами. Ці питання можуть стати окремою темою для подальшого аналізу на основі цього звіту.

РОЗДІЛ 1

Система освіти в Польщі та Україні – порівняльний аналіз

Перед тим, як розпочати співпрацю в галузі освіти між двома закладами вищої освіти, що працюють у різних правових середовищах, варто ознайомитися зі специфікою освітніх систем на рівні вищої освіти в обох країнах, щоб визначити потенційні можливості та бар'єри, які можуть виникнути на етапі здійснення спільних дій. Важливим елементом, що полегшує співпрацю, є знання законодавчих умов, діючих в країні партнера. Часто саме від цього залежить, чи вжиті дії закінчатимуться успіхом, чи невдачею. У цьому дусі автори звіту вирішили порівняти ключові, на їхню думку, елементи систем вищої освіти.

Термінологія, яка використовується для опису освітнього процесу на рівні вищої освіти, в обох країнах відрізняється, що може спричинити численні труднощі під час налагодження та реалізації співпраці. У Польщі основною формою освіти в закладах вищої освіти є навчання, що має такі атрибути, як освітня програма, галузь навчання (віднесена до наукової дисципліни), рівень навчання, профіль навчання (практичний або загальноуніверситетський) і форма навчання (денна або заочна). Крім того, навчання може проводитися як індивідуальне міжфакультетське навчання, спільне навчання, навчання, яке проводиться у співпраці з органом, зазначеним у ст. 61 ч. 1 з.в.ш.н. та дуальне навчання. У свою чергу, в Україні не існує простого відповідника польського терміну “studia” (“студії”) як форми навчання. Навчання на рівні вищої освіти здійснюється в рамках освітніх програм, до яких присвоєно рівень, галузь знань і спеціальність (еквівалент польського терміну галузь навчання), предметна спеціалізація (еквівалент польської спеціалізації, яка в рамках галузі навчання реалізується факультативно), форма (інституційна (очна (денна та вечірня), заочна, дистанційна, мережева) та дуальна), а у випадку навчання на другому ступені, також профіль (освітній або науковий). В обох країнах освітню програму розуміють однаково, тобто як опис процесу, що веде до досягнення студентом результатів навчання, разом із кредитами ЄКТС, призначеними окремим компонентам навчального процесу (окремим заняттям). Освітні програми враховують також набір результатів навчання, яких студент повинен досягти в процесі навчання. На відміну від Польщі, освітні програми в Україні містять також вимоги, яким має відповідати кандидат, що вступає на ту чи іншу програму. У Польщі ці вимоги зазначені в постанові про прийом до закладу вищої освіти, яку ухвалює сенат.

В обох країнах рівні освіти дуже схожі, що впливає з реалізації положень Болонського процесу. У таблиці 1 наведено порівняння рівнів освіти та отриманих кваліфікацій, а також тривалості навчання. Суттєвою відмінністю є те, що в Польщі освіта, яка відповідає 5 рівню Європейської рамки кваліфікацій, не належить до системи вищої освіти, а є окремою формою навчання, яку також пропонує вища освіта¹. Результатом

¹ Освіта 5 рівня Польської рамки кваліфікацій також може бути забезпечена для реалізації в системі освіти.

такої різниці є те, що польський і український ЗВО не можуть запропонувати спільне проведення такої форми навчання. Крім того, варто зазначити, що Угода від 11 квітня 2005 року між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про академічне взаємовизнання документів про освіту та рівноцінність ступенів не передбачає еквівалентності польського свідоцтва дипломованого спеціаліста та свідоцтва дипломованого спеціаліста-технолога з українським дипломом молодшого бакалавра, у результаті чого існує необхідність проведення процесу нострифікації.

В обох країнах тривалість навчання на різних рівнях визначається по-різному. У Польщі законодавства визначають мінімальну кількість семестрів і кредитів ЄКТС, тоді як в Україні нормативно передбачено лише певний діапазон кредитів ЄКТС, хоча відповідно до ст. 1 ч. 1 п. 14 з.У.в.о., на один навчальний рік зазвичай припадає 60 кредитів ЄКТС.

Варто зазначити, що в Україні існують стандарти вищої освіти для окремих спеціальностей та освітніх рівнів². Згадані стандарти визначають, між іншим, необхідну для завершення освітньої програми даної спеціальності та кваліфікаційного рівня кількість кредитів ЄКТС. Також вимоги для освітньої програми, а також обов'язкові результати навчання, які заклад вищої освіти має включити до окремої програми. Ці стандарти обмежують автономію ЗВО у питанні освітніх програм, що може стати перешкодою для створення спільної освітньої програми (спільного навчання). Заклад вищої освіти може самостійно визначати спеціалізацію в межах даної спеціальності. У Польщі заклади вищої освіти мають автономію у визначенні напрямку навчання (еквівалент української спеціальності). Стандарт охоплює лише навчання в т.зв. регульованих напрямках навчання, що уможливають підготовку студента до професії лікаря, стоматолога, фармацевта, медсестри, акушерки, лабораторного діагноста, фізіотерапевта, фельдшера, ветеринара, архітектора та вчителя. Заклади вищої освіти самі визначають результати навчання, які мають відповідати характеристикам першого та другого ступеня для даного рівня Польської рамки кваліфікацій. Згадані характеристики дуже загальні, що означає, що вони не залежать від наукової дисципліни, до якої належить напрямок навчання. В обох країнах заклади вищої освіти можуть створювати міждисциплінарні напрямки навчання / освітні програми.

Аналіз показав, що в обох країнах існує велика різноманітність у режимах навчання (формах освітніх програм). Не зважаючи на ці відмінності, спостерігаємо деякі подібності. В обох випадках навчання може відбуватись за бути денною або заочною формою, допускається дистанційна форма навчання, дуальне форма навчання або навчання, яке здійснюється спільно з іншим суб'єктом. Порівняння цих режимів і форм наведено в таблиці № 2.

В обох країнах вища освіта також може бути профільною, але в Україні профільність програми присутня лише від другого (магістерського) освітнього рівня. У свою чергу, у Польщі профіль навчання присутній також і на першому рівні вищої освіти та єдиному магістерському рівні. Мета профілювання навчального процесу схожа – виокремити науковий шлях (загальноакадемічний) від освіти, що готує до професії (освітня програма/практичний профіль).

² Стандарти деяких спеціальностей першого та другого освітніх рівнів наразі розробляються і ще не оприлюднені.

Таблиця 1.

Порівняння рівнів вищої освіти, присвоєних кваліфікацій і тривалості навчання

Рівень ЄРК	Кваліфікація				
	5	6	7		
Рівень освіти	PL	фахова / професійна освіта ⁵	вища освіта першого рівня (ліценціат)	вища освіта другого рівня (магістр)	єдина магістерська освітня програма (магістр) ⁶
	UA	основний рівень (короткий цикл)	перший рівень (бакалаврський)	другий рівень (магістерський)	другий (магістерський) рівень – єдина освітня програма ⁷
Професійне звання/рівень освіти	PL	дипломований спеціаліст, дипломований спеціаліст-технолог	ліценціат, інженер, інженер-архітектор, інженер з пожежної безпеки, ліценціат медсестринської справи, ліценціат акушерства	магістр, магістр інженер, магістр інженер-архітектор, магістр інженер з пожежної безпеки інженер, магістр медсестринської справи, магістр акушерства	магістр, магістр інженер, лікар, лікар-ветеринар, магістр фармації, магістр архітектури
	UA	молодший бакалавр, фаховий молодший бакалавр, молодший спеціаліст	бакалавр	магістр, спеціаліст, спеціаліст після передпідготовки	магістр
Вид документа, що підтверджує здобуття вищої освіти	PL	свідоцтво	диплом	диплом	диплом
	UA	диплом	диплом	диплом	диплом
Тривалість та кредити ЄКТС	PL ³	мінімум 3 семестри (немає обов'язку застосовувати систему кредитів ЄКТС)	мінімум 6 семестрів (мін. 7 семестрів інженерського навчання) та мінімум 180 кредитів ЄКТС	3-5 семестрів та мінімум 90 кредитів ЄКТС	9-12 семестрів та мінімум 300 кредитів ЄКТС (9 або 10 семестрів) або мінімум 360 кредитів ЄКТС (11 або 12 семестрів)
	UA ⁴	120 кредитів ЄКТС	180-240 кредитів ЄКТС	90-120 кредитів ЄКТС – освітньо-професійна програма, або 120 кредитів ЄКТС – освітньо-наукова програма	300-360 кредитів ЄКТС

³ 1 кредит ЄКТС дорівнює 25-30 годинам навчального навантаження студента. Польське законодавство не визначає мінімальну та максимальну кількість кредитів ЄКТС за один семестр. Заочна форма навчання може тривати довше, ніж відповідна денна форма навчання.

⁴ 1 кредит ЄКТС дорівнює 30 годинам навчального навантаження студента. Максимальна річна кількість кредитів ЄКТС не може перевищувати 60 кредитів ЄКТС (30 кредитів ЄКТС у семестрі або 20 кредитів ЄКТС у триместрі). Стандарти вищої освіти для окремих напрямків навчання визначають кількість кредитів ЄКТС, які студент повинен набрати в рамках навчання за цим напрямком.

⁵ У Польщі спеціалізована освіта не належить до системи вищої освіти, а є іншою формою освіти, на зразок післядипломної освіти та інших форм освітніх послуг, які може надавати заклад вищої освіти. Учасник цієї форми освіти не має статусу студента, що означає, що в нього немає прав, пов'язаних з проходженням навчання (наприклад, право на фінансову допомогу, студентські позики, знижки на громадський транспорт).

⁶ Єдине магістерське навчання обов'язкове на таких напрямках навчання: медицина, медицина та стоматологія, медична аналітика, фармація, фізіотерапія, ветеринарія, право, канонічне право, дошкільна та рання шкільна освіта і спеціальна освіта. Крім того, вони можуть проводитися в напрямках, зазначених у § 8 розділі 2 Постанови Міністра науки та вищої освіти від 27 вересня 2018 року про навчання ("Законодавчий вісник" 2021, пункт 661, зі змінами) та інші напрямки, відповідно до ст. 53 ч. 9 з.в.о.н.

⁷ Єдині програми проводяться лише в галузі медицини, фармації та ветеринарії.

Окрім навчання / освітніх програм, заклади вищої освіти можуть також реалізувати інші форми освіти, які не завершуються отриманням повної кваліфікації, такі як післядипломне навчання, курси та тренінги. Післядипломне навчання в Польщі та Україні розуміють по-різному. В Україні післядипломна освіта зазвичай веде до отримання другої повної кваліфікації (ступінь бакалавра або магістра), тоді як у Польщі вона закінчується частковою кваліфікацією на рівні 6, 7 або 8 ПКР, тобто кваліфікацією за професією, яка лише частково відповідає вимогам характеристики для даного рівня. В обох країнах заклади вищої освіти можуть також надавати інші освітні послуги, такі як курси та тренінги (неформальна освіта). Згадана діяльність в обох країнах залишається в межах автономії закладів вищої освіти.

Мовою навчання є офіційна мова країни – відповідно: польська або українська. У Польщі освітня та наукова діяльність у закладах вищої освіти звільняються від обов'язку виняткового використання польської мови, що дає можливість проводити навчання будь-якою іноземною мовою. В Україні ЗВО можуть надавати навчання лише однією іноземною мовою. Цією мовою є англійська, звичайно, за умови, що всі кандидати, прийняті на освітню програму, володіють цією мовою (ст. 45, ч. 3 з.У.в.о.).

Таблиця 2.

Порівняння форм навчання та форм освітніх програм

Рівень ЄКР	ПОЛЬЩА	УКРАЇНА
Очна форма навчання	Форма навчання, за якої, принаймні, половина кредитів ЄКТС за навчальною програмою, повинна бути отримана за час безпосередньої участі викладачів або інших осіб, які проводять заняття, та студентів.	Спосіб організації навчання студентів ЗВО (денна або вечірня), що передбачає навчання та практичну підготовку, яка триває не менше 30 тижнів протягом навчального року.
Заочна форма навчання	Форма навчання, що вказується постановою сенату ЗВО, згідно з якою менше половини кредитів ЄКТС, передбачених програмою навчання, можуть бути отримані за безпосередньої участі викладачів або інших осіб, які проводять заняття, та студентів.	Спосіб організації навчання студентів, що полягає в об'єднанні занять і перевірки результатів навчання на в короткі сесії, а в період між ними – в самостійному засвоєнні освітньої програми. Період між заняттями та перевіркою результатів навчання не може бути меншим одного місяця.
Дистанційна форма навчання	Немає еквівалента цій формі навчання, оскільки як на денній, так і на заочній формі, частина програми може бути реалізована дистанційно. У випадку практичного профілю навчання максимум 50% кредитів ЄКТС можна отримати в рамках дистанційного навчання, тоді як у випадку загального академічного профілю – 75% кредитів ЄКТС.	Індивідуалізований процес навчання, який відбувається переважно шляхом опосередкованої взаємодії (інтеракції) дистанційних учасників навчального процесу в спеціалізованому середовищі застосунків, що функціонують на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.
Мережева форма навчання (UA) / спільні освітні програми та навчання у співробітництві (PL)	Спільне навчання та навчання у співпраці не є окремою формою вищої освіти. Спільні освітні програми можуть реалізуватися спільно з іншим ЗВО, Інститутом Польської академії наук, науково-дослідницьким інститутом, міжнародним інститутом, іноземним закладом вищої освіти або науковою установою. З іншого боку, навчання у співпраці реалізується разом з органом, що надає право на виконання професійної діяльності, органом, який проводить екзамен на отримання права на виконання професійної діяльності, органом професійного самоврядування, господарською організацією або органом державного реєстру. Це навчання проводиться заочною або заочною формою.	Методика організації навчання студентів ЗВО, завдяки якій засвоєння освітньої програми відбувається за участю ЗВО та інших суб'єктів освітньої діяльності, які співпрацюють між собою на основі договору.

Рівень ЄКР	ПОЛЬЩА	УКРАЇНА
Дуальне навчання	Дуальне навчання не є окремою формою вищої освіти. Це лише формальна назва для практичної профільованої освітньої програми, що реалізується за участю роботодавця. Організація такого навчання визначається угодою між ЗВО та роботодавцем. Навчання цього типу проводиться в очній або заочній формі.	Такий спосіб здобуття вищої освіти студентами денної форми навчання, який полягає в проходженні професійної практики в обсязі від 25% до 60% освітньої програми на підприємствах, в установах та організаціях з метою здобуття спеціальної кваліфікації. Це здійснюється на основі договору. Навчання на робочому місці полягає у виконанні професійних обов'язків згідно з трудовим договором.
Міжгалузеве індивідуальне навчання	Метод організації навчання, який дозволяє отримати диплом про вищу освіту в більш, ніж одній галузі навчання. Це навчання проводиться в очній або заочній формі.	Немає відповідника в українському законодавстві.

В обох країнах освітній процес відбувається протягом навчального року. У Польщі, відповідно до ст. 66 з.в.о.н., навчальний рік триває з 1 жовтня по 30 вересня і поділяється на 2 семестри. Статутом закладу вищої освіти може бути передбачений детальний поділ навчального року на семестри. Аналогічно й в Україні, заклади вищої освіти, користуючись своєю автономією, самі визначають поділ навчального року. Заняття в українських ЗВО починаються зазвичай на початку вересня і закінчуються в кінці червня, оскільки традиційно навчальний рік у вищій освіті узгоджується з навчальним роком у середній освіті. Ці відмінності є перешкодою для реалізації деяких форм співпраці, зокрема реалізації спільних освітніх програм.

В обох країнах право надавати вищу освіту мають лише суб'єкти, які мають відповідне повноваження. Порівняння форм суб'єктів вищої освіти подано в таблиці № 3. Загальним правилом у Польщі є необхідність отримати від міністра освіти і науки дозвіл на реалізацію освітньої програми в певній галузі, на певному рівні та за певним профілем. Проте нормативно-правові акти визначають також і такі випадки, коли вказана вище згода не потрібна. В Україні інша ситуація. Суб'єкти, уповноважені надавати послуги вищої освіти певного рівня, повинні мати ліцензію на провадження освітньої діяльності цього рівня.

Рівень ЄКР	ПОЛЬЩА	УКРАЇНА
5	професійні заклади вищої освіти	вищі професійні навчальні заклади (коледжі, професійні колегіуми), професійно-технічні училища (ПТУ та ліцеї) університет, академія, інститут, коледж
6	Заклад вищої освіти, що в науковій дисципліні, якій підпорядкована спеціальність, мають наукову категорію Б (пол. В) або Г (пол. С) лише за згодою міністра. Заклад вищої освіти, який у певній дисципліні має категорію Г (пол. С), може звертатися до міністра щодо отримання дозволу на проведення практично профільованої освітньої програми за цією дисципліною, за винятком педагогічної освіти;	університет, академія, інститут, коледж
7	ЗВО, що в дисципліні, якій підпорядковано спеціальність, мають наукову категорію А+, А або Б (пол. В), а також за спеціальністю, яка отримала відзнаку в рамках позитивної комплексної оцінки від Польської акредитаційної комісії, не вимагають дозволу міністра на проведення освітніх програм.	університет, академія, інститут

Спеціальності / освітні програми підлягають зовнішньому оцінюванню якості в обох країнах. У Польщі, у рамках комплексного та програмного оцінювання, Польська акредитаційна комісія (ПАК – пол. РКА) оцінює якість вищої освіти на першому та другому рівнях освіти, а також на єдиному магістерському рівні. Аналогічний процес в Україні здійснює Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО – англ. NAQA) у рамках програмної або інституційної акредитації. У Польщі освіта 5 рівня Європейської рамки кваліфікацій (EQF) не охоплюється зовнішнім оцінюванням якості освіти, тоді як в Україні суб'єктом акредитації освітніх програм, що закінчуються отриманням ступеня молодшого бакалавра, є Державна служба якості освіти (SQE). Важливим є те, що в Україні право видавати диплом про вищу освіту мають лише суб'єкти, які мають акредитацію за певною освітньою програмою. Інші суб'єкти можуть надавати освітні послуги, але не можуть видавати диплом. Іноземці можуть вступати (та навчатись) в Україні лише на акредитовані програми.

Як в Польщі, так і в Україні визнаються також акредитації іноземних суб'єктів, що здійснюють зовнішнє оцінювання якості вищої освіти. У Польщі визнаються сертифікати акредитації, видані агентствами, зареєстрованими в Європейському реєстрі Агентств забезпечення якості (EQAR), а також суб'єктами, з якими ПАК уклала угоду про взаємне визнання результатів акредитації, тоді як в Україні визнаються лише сертифікати про акредитацію, видані суб'єктами, що знаходяться у затвердженому Кабінетом Міністрів України переліку суб'єктів акредитації. Варто зазначити, що у разі реалізації спільної освітньої програми між польським та українським закладами вищої освіти, освітня програма має підлягати зовнішньому оцінюванню, яке буде здійснювати Польська акредитаційна комісія, відповідно до ст. 249 ч. 1 з.в.о.н. Слід підкреслити, що станом на 1 грудня 2022 р. NAQA не зареєстрована в EQAR, а це означає, що в цьому випадку виданий нею сертифікат про акредитацію не може бути визнаний, тоді як українські нормативні документи дозволяють визнавати акредитацію, видану ПАК.

Аналіз систем вищої освіти показав, що в обох країнах законодавство по-різному визначає програмні вимоги. У Польщі вимоги, яким повинна відповідати освітня програма, окреслені в з.в.о.н. та в Розпорядженні Міністра науки та вищої освіти від 27 вересня 2018 р. про освітній процес (“Законодавчий вісник” 2021 р., поз. 661 із змінами). Ці вимоги включають, зокрема:

1. 5 кредитів ЄКТС для предметів з галузі соціальних або гуманітарних наук у випадку, якщо спеціальність належить до іншої галузі;
2. у випадку денно ї форми навчання першого освітнього рівня (бакалавр) 60 годин занять фізкультури;
3. 30% загального числа кредитів ЄКТС мусить бути факультативними дисциплінами вільного вибору студента;
4. у випадку практичного профілю навчання 50% кредитів ЄКТС необхідно отримати в рамках предметів з формування практичних навичок, тоді як у випадку загальноакадемічного профілю – 50% кредитів ЄКТС має бути отримано в рамках предметів, пов'язаних з науковою діяльністю, що проводиться в ЗВО з наукової дисципліни або дисциплін, до яких належить спеціальність;
5. у випадку практичного профілю освітня програма мусить включати 6 місяців професійної практики на першому освітньому рівні та єдиному магістерському рівні навчання, та 2 місяці – на другому освітньому рівні.

Варто зазначити, що у разі організації спільного з іноземним суб'єктом освітнього процесу вимоги вищезазначеного розпорядження не обов'язково виконувати (йдеться про вимоги, розміщені у п. 1-30).

В Україні новий підхід до стандартизації знімає обмеження щодо змісту освітнього процесу. Замість тзв. “нормативних” дисциплін, стандарт, утілений в душі найновіших рекомендацій Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), запроваджує перелік програмних компетентностей і результатів навчання як інструмент певної стандартизації. Українські нормативи встановлюють певні вимоги, наприклад, щоб студент мав можливість вибирати 25% дисциплін, від загального числа кредитів ЄКТС. Проте більшість вимог для освітньої програми визначено стандартами вищої освіти для окремих спеціальностей та рівнів.

В обох країнах студенти повинні пройти процес дипломування. На першому і другому освітніх рівнях, а також на єдиному магістерському рівні у Польщі завжди проходить дипломний екзаме́н, тоді як у випадку другого рівня навчання, а також на єдиному магістерському рівні, додатково вимагається дипломна робота (заклад вищої освіти може також передбачити дипломну роботу на першому рівні навчання). Винятком є медичні напрямки навчання, для яких визначені інші правила дипломування. Натомість в Україні правила дипломування визначаються закладом вищої освіти з урахуванням вимог, які містяться в стандарті для конкретної спеціальності та освітнього рівня. Це особливо стосується тих спеціальностей, що дають право на працевлаштування за регульованою професією.

У обох країнах діють правила обов'язкового конкурсного вступу на навчання. У Польщі умови вступу на навчання визначаються закладами вищої освіти, а основною підставою для прийому на навчання на першому освітньому рівні та на єдиному магістерському рівні є результати атестату зрілості (матури). Лише в окремих випадках заклад вищої освіти може проводити вступні іспити, але тоді сфера такого екзамену не може охоплювати предмети, які ввійшли до екзамену на атестат зрілості. В Україні вступ також здійснюється за результатами державного іспиту – зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), однак, окрім результатів ЗНО, ЗВО може враховувати також і інші критерії, наприклад, оцінки, отримані за атестат середньої школи, тести фізичної підготовки, художніх здібностей або мотиваційний лист. В обох країнах вступ на спеціальність / освітню програму другого освітнього рівня здійснюється на основі отриманого диплому першого освітнього рівня. В Україні власники диплому молодшого бакалавра можуть скоротити термін навчання за програмою першого освітнього рівня (бакалаврату). Стандарти вищої освіти за певною спеціальністю вказують максимальну кількість кредитів ЄКТС, які можна перезарахувати. У Польщі особи з кваліфікацією 5 освітнього рівня Європейської рамки кваліфікацій, включно з тими, хто отримав диплом про вищу освіту за кордоном, можуть подати заяву на вступ на перший освітній рівень за процедурою підтвердження результатів навчання. Під час цього процесу ЗВО перевіряє результати навчання, в кількості не більше 50% кредитів ЄКТС, отриманих у результаті засвоєння дисциплін, включених до освітньої програми.

Питання фінансування освітнього процесу є складним і по-різному регулюється в кожній з країн. У Польщі заклади вищої освіти отримують субвенцію на виконання статутних завдань (зокрема, освітня діяльність та наукові дослідження). Розмір субвенції визначається за алгоритмом, одним із параметрів якого є співвідношення кількості студентів до кількості науково-педагогічного складу (SSR), яке для більшості ЗВО

не повинно перевищувати певної величини ($M=13$ або меншої величини, відповідно, для ЗВО, що є переможцями конкурсу “Excellence Initiative – Research University”). Перевищення показника SSR впливає на зменшення субвенції. Цей механізм розроблений з метою, щоб запобігти тенденції ЗВО до прийняття більшої кількості студентів з метою збільшення розміру субвенції. У рамках цієї субвенції державний ЗВО фінансує, між іншим, діяльність, пов'язану з організацією денної форми навчання. Навчання студентів за денною формою у державних ЗВО є безкоштовним, оплату можуть стягувати лише недержавні ЗВО (за винятком навчання іноземців, навчання іноземною мовою і т.п.). З іншого боку, державний ЗВО може стягувати плату за навчання на заочній формі навчання за умови, що кількість осіб, які навчаються в державному закладі вищої освіти за такою формою навчання, не може перевищувати кількості студентів денної форми навчання.

В Україні державні університети фінансуються з державного бюджету пропорційно до кількості місць для студентів за державним замовленням від міністра освіти і науки (розподілених за галузями та спеціальностями освіти), та з інших джерел, дозволених законодавством (наприклад, фонди фізичних або юридичних осіб). Державний ЗВО не стягує плату з осіб, які навчаються на місцях, що фінансуються з державного бюджету (бюджетні місця), але може стягувати плату за навчання (денну та заочну форми навчання) з осіб, зарахованих на позабюджетні місця (не фінансується з державного бюджету).

Суб'єкти господарювання (юридичні та фізичні особи) можуть сплачувати плату за навчання як від імені своїх працівників, так і від імені сторонніх осіб. Розмір плати за кожний повний або неповний місяць навчання чи перепідготовки студента не може перевищувати трикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на січень відповідного року (у 2022 році – 6700 грн/місяць). Як правило, навчання оплачується одноразово, наприклад, за семестр, рік або навіть кілька років. Спеціальність (спеціалізація) не мусить бути пов'язана з бізнес-профілем підприємства. Установу, яка оплатила навчання випускника, положення закону не зобов'язують працевлаштовувати, однак, допускають можливість укладення договору між підприємством і студентом, який зобов'язується відпрацювати після закінчення навчання.

Обсяг бюджетних коштів на навчання студентів і підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів визначається у державному бюджеті на відповідний календарний рік. Фінансування недержавних ЗВО здійснюється за рахунок коштів їхніх засновників та з інших, не заборонених законодавством, джерел.

РОЗДІЛ 2

Право на академічну мобільність в Україні

У цьому розділі розглянуто законодавчі положення, що застосовуються в Україні щодо реалізації права на академічну мобільність. Автори вирішили приділити їм увагу з огляду на те, що в Польщі не діють аналогічні, настільки детальні законодавчі норми щодо цього. Регулювання академічної мобільності відбувається на рівні конкретного ЗВО та їх внутрішніх положень.

Процес академічної мобільності в Україні регулюється Постановою Кабінету Міністрів України № 579 “Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність” від 12 серпня 2015 р. (зі змінами, внесеними згідно з постановою КМУ від 13.05.2022 № 599), далі – п.р.п.а.м. Відповідно до ст. 2 п.р.п.а.м., програма академічної мобільності – це діяльність українських та закордонних закладів вищої освіти, спрямована на забезпечення реалізації прав на академічну мобільність українських та іноземних учасників освітнього процесу, а також працівників ЗВО (наукової установи) протягом певного періоду часу, на підставі (рамкової) угоди про співпрацю з іноземним ЗВО-партнером на умовах та в порядку, визначених цією процедурою.

Відповідно до ст. 7 п.р.п.а.м., академічна мобільність студентів та педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників поділяється з огляду на:

1. місце її реалізації:

- внутрішня академічна мобільність — академічна мобільність, право на яку реалізується українськими та іноземними учасниками освітнього процесу закладів вищої освіти (наукових установ) у закладах вищої освіти (наукових установах) — партнерах в межах України;
- міжнародну академічну мобільність — академічна мобільність, право на яку реалізується учасниками освітнього процесу закладів вищої освіти (наукових установ) України та закладах вищої освіти (наукових установах) поза межами України, а також іноземними учасниками освітнього процесу іноземних закладів вищої освіти (наукових установ) в українських закладах вищої освіти (наукових установах).

2. напрямок діяльності:

- освітня;
- наукова;

3. спосіб реалізації:

- стаціонарна, що передбачає фізичне переміщення учасника академічної мобільності до ЗВО-партнера;
- дистанційна, яка полягає в тому, що учасник академічної мобільності використовує відповідні інформаційно-комунікаційні застосунки та технології;

- змішана, яка полягає в участі учасника академічної мобільності в стаціонарній та дистанційній формі одночасно.

Для реалізації права на академічну мобільність український та закордонний ЗВО (наукова установа) відповідно до ст. 6 п.р.п.а.м. укладають між собою письмовий або електронний договір про виконання програми академічної мобільності (далі – партнерський договір). Принципи організації та реалізації права на будь-який вид академічної мобільності визначаються установами-партнерами в партнерському договорі, який охоплює:

1. мету, завдання, вид і форму, тривалість та період (за потреби: етапи) академічної мобільності;
2. очікувані результати;
3. документ, який отримує український та/або іноземний учасник обміну після закінчення участі в програмі;
4. права та обов'язки установ-партнерів;
5. критерії відбору учасників академічної мобільності та сторону, яка здійснюватиме відбір;
6. перелік документів, необхідних для участі в програмі, вимоги до цих документів, порядок і строк їх подання;
7. умови фінансування програми академічної мобільності, умови доступу до медичних послуг чи медичного страхування;
8. дата, умови та порядок подання звіту учасника академічної мобільності під час або після повернення до свого закладу вищої освіти, порядок визнання ефектів академічної мобільності, а також дії, що запроваджуються у разі недосягнення мети програми або невизнання її ефектів, правила вирішення конфліктів або непередбачених ситуацій під час участі в програмі, правила визнання ефектів програми;
9. дата, умови та порядок перездачі дисциплін, не зарахованих у першому терміні у партнерському закладі вищої освіти;
10. порядок внесення змін до партнерського договору;
11. підрозділи установ-партнерів, які забезпечать успішну реалізацію програми; контактні особи;
12. інші умови, необхідні для досягнення результатів.

Крім того, відповідно до ст. 14 п.р.п.а.м., між особою, що була відібрана для участі в програмі академічної мобільності відповідно до вимог п.р.п.а.м., та українським ЗВО (науковою установою), укладається додаткова угода про академічну мобільність, яка включає:

1. дані паспорта громадянина України або документа, що посвідчує особу іноземця або особу без громадянства, та довідки про присвоєння йому реєстраційного номера облікової картки платника податків (за винятком осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від присвоєння їм реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про те уповноважений контролюючий орган і мають відповідну відмітку в паспорті);
2. мету, завдання, вид і форму, тривалість, термін виконання (за потреби: етапи), очікувані результати, інформацію про документ, який отримує учасник після закінчення участі в програмі академічної мобільності; перелік та зміст освітніх

компонентів (курсів), кількість кредитів ЄКТС, детальний опис порядку оцінювання досягнень студентів, інформація про які міститься в додатку до диплому (для освітньої академічної мобільності);

3. права та обов'язки сторін договору;
4. умови фінансування програми академічної мобільності, умови надання медичних послуг або медичного страхування;
5. строк, умови та порядок звітування та визнання результатів академічної мобільності під час або після повернення до українського ЗВО-партнера, а також заходи, яких необхідно вжити у разі недосягнення цілей академічної мобільності або невизнання її результатів;
6. порядок відбору додаткових дисциплін (за винятком обов'язкових дисциплін, що вивчаються у партнерському закладі вищої освіти) для освітньої академічної мобільності;
7. дату, умови та режим ліквідації академічної заборгованості, у тому числі в партнерському закладі вищої освіти;
8. порядок внесення змін до договору про академічну мобільність;
9. інші умови, необхідні для забезпечення досягнення результатів академічної мобільності.

У період дії воєнного стану укладення договору про партнерство та договору про академічну мобільність може відбуватись в електронній формі з використанням кваліфікованого електронного підпису. У разі неможливості використання кваліфікованого електронного підпису здійснюється обмін листами про наміри щодо співпраці, реалізації програми академічної мобільності та підтвердження виконання зобов'язань після закінчення або скасування воєнного стану.

Правом на академічну мобільність можуть скористатися українські студенти, а також співробітники закладу вищої освіти за власною ініціативою за умови позитивної згоди ректора ЗВО (наукової установи), оформленої на підставі заяви та індивідуального запрошення від іноземного закладу вищої освіти. Відповідно до цього порядку з моменту прийняття рішення ректором ЗВО така особа набуває статусу учасника академічної мобільності. З цього моменту на таку особу поширюються всі права та обов'язки українського учасника, зазначені в п.р.п.а.м., а також свого ЗВО та приймаючого ЗВО, що надіслав запрошення.

Якщо під час участі в програмі академічної мобільності виникають ситуації, не передбачені партнерським договором, після консультації з ЗВО-партнером вони можуть бути окреслені в угоді про академічну мобільність між учасником та його ЗВО.

Фінансування витрат українського закладу вищої освіти, пов'язаних з реалізацією усіх програм академічної мобільності, здійснюється за рахунок: субвенції, коштів, передбачених у державному бюджеті (компетентного органу місцевого самоврядування), власних коштів українського ЗВО, власних коштів іноземного ЗВО-партнера та інших джерел, не заборонених законодавством. Фінансова підтримка українських учасників програм міжнародної академічної мобільності здійснюється відповідно до положень, укладених в партнерському договорі. У разі співфінансування програми академічної мобільності із зовнішніх джерел фінансування, у тому числі міжнародних, суб'єкт співфінансування стає третьою стороною договору про партнерство. Після укладення договору про академічну мобільність ректор українського ЗВО-партнера видає

нормативний документ, який визначає мету, термін, умови (у тому числі фінансові) програми академічної мобільності учасника з України. Особа набуває статусу українського учасника з дати, зазначеної в цьому документі.

Участь у міжнародній академічній мобільності має відбуватись під керівництвом уповноваженого співробітника закладу вищої освіти (наукової установи), відповідно до попередньо визначеної освітньої програми установи-партнера. Зміст навчання та навчальне навантаження студента в рамках академічної мобільності у ЗВО-партнера підтверджуються сертифікатом або іншим документом, який видається ЗВО відповідно до договору про партнерство.

Згідно зш ст. 8 п.р.п.а.м. освітня академічна мобільність з точки зору визнання результату програми академічної мобільності поділяється на:

1. кредитну - навчання у закладі вищої освіти (науковій установі), відмінному від постійного місця навчання українського чи іноземного учасника освітнього процесу, з метою здобуття кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи або відповідних компетентностей / результатів навчання (без здобуття кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи), що будуть визнані у закладі вищої освіти (науковій установі) постійного місця навчання українського чи іноземного учасника освітнього процесу;
2. ступеневу – навчання у закладі вищої освіти (науковій установі), відмінному від постійного місця проживання/навчання учасника освітнього процесу, з метою здобуття ступеня вищої освіти, що підтверджується документом (документами) про вищу освіту або про здобуття ступеня вищої освіти від двох або більше закладів вищої освіти (наукових установ) (у межах спільних чи узгоджених програм або договорів або за власною ініціативою);

Форми академічної мобільності для студентів, які здобувають ступінь молодшого бакалавра, бакалавра, магістра, відповідно до ст. 9 п.р.п.а.м., це:

1. навчання в рамках кредитної або ступеневої академічної мобільності;
2. мовне стажування (підвищення рівня практичного володіння іноземною мовою в даній професійній діяльності чи дисципліні);
3. навчально-наукове стажування (заходи, спрямовані на набуття практичного досвіду, що спирається на наукові дослідження та оволодіння новими професійними компетенціями у психологічно-педагогічній, науково-дослідницькій чи організаційно-управлінській діяльності в межах конкретної спеціальності/галузі);
4. наукове стажування;
5. професійна практика (набуття досвіду професійної діяльності за майбутньою, існуючою чи суміжною спеціальністю під керівництвом співробітників закладу вищої освіти (наукової установи) з метою оволодіння професійними компетентностями та навичками в реальних (у тому числі виробничих) умовах самостійного прийняття рішень відносно практичних дій, а також оволодіння методами, формами організації та засобами праці в конкретній професійній діяльності чи галузі);
6. інші форми (участь у семінарах, конференціях, публічні виступи та

публікації у рамках певної спеціальності/галузі знань тощо), що не суперечать законодавству та відповідають вимогам, визначеним у ч. 10 п.р.п.а.м.

Кількість кредитів ЄКТС та методика перевірки результатів навчання для кожного виду та форми академічної мобільності визначаються положеннями про організацію навчального процесу, які затверджуються українським ЗВО в установленому законодавством порядку. Існують певні обмеження, які необхідно враховувати в будь-якому випадку академічної мобільності:

1. відповідно до ст. 11 п.р.п.а.м., період участі у програмі/програмах академічної мобільності для педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників та інших працівників ЗВО (наукової установи), не може перевищувати двох років поспіль;
2. у випадку студентів, які отримують ступень молодшого бакалавра, бакалавра та магістра, загальний час участі в програмі чи програмах академічної мобільності не може перевищувати 50% тривалості відповідної освітньої (наукової) програми; договір про академічну мобільність, який укладається під час здійснення будь-якого виду чи форми академічної мобільності українським учасником, що навчається за державним (регіональним) замовленням, обов'язково повинен містити вимоги щодо періоду закінчення строку навчання на відповідному рівні вищої освіти, а в разі невиконання цієї вимоги – продовження такою особою строку навчання понад стандарт для цього освітнього рівня, фінансується фізичною особою (студентом) або юридичною особою (підприємством).

На час академічної мобільності українські учасники – педагогічні, науково-педагогічні наукові та інші співробітники – залишають за собою посади за основним місцем роботи на строк не більше двох років. У випадку, коли матеріальне забезпечення на весь період участі в програмі академічної мобільності у ЗВО-партнера не передбачено, або передбачено у розмірі, що на день укладення угоди про академічну мобільність є меншим за середню заробітну плату в країні, яка приймає учасника, тоді відповідно до законодавства протягом шести місяців такі учасники отримують заробітну плату за основним місцем роботи в розмірі середньої заробітної плати.

Відповідно до ст. 15 п.р.п.а.м., під час освітньої академічної мобільності українські учасники:

- зберігають місце навчання, право на отримання стипендії, незалежно від наявності в партнерському договорі або в договорі про академічну мобільність положень про фінансову підтримку установи-партнера у дозволеній законом грошовій або натуральній формі та інших видів соціального забезпечення.
- мають право самостійно вибирати додаткові дисципліни (крім обов'язкових дисциплін, які вивчають у ЗВО-партнері).

РОЗДІЛ 3

Спільне навчання та програми подвійних дипломів

У цьому розділі автори проаналізували положення про реалізацію освітньої діяльності польськими та українськими закладами вищої освіти разом із закордонним ЗВО, а також положення про програми подвійних дипломів, щоб ознайомити читачів із положеннями, які діють в обох країнах. Зокрема, проаналізовано вимоги до налагодження такої співпраці та питання щодо видавання спільного диплому та двох дипломів.

Навчання на спільних освітніх програмах та програми подвійних дипломів є однією з найбільш тісних і водночас найскладніших форм співпраці. Це вимагає досконалого розуміння нормативно-правового поля ЗВО-партнера та тривалої роботи над підготовкою, зокрема щодо створення спільної освітньої програми (освітніх програм). Ці форми можуть бути реалізовані як під час війни (з використанням засобів дистанційного навчання), так і після її закінчення.

ПОЛЬЩА

Польське законодавство передбачає можливість отримання вищої освіти разом з іноземною установою. Питання спільного навчання регулюється ст. 60 з.в.о.н. Відповідно до цієї норми, заклад вищої освіти може проводити навчання за спільною освітньою програмою разом з іншим ЗВО, інститутом Польської академії наук, науково-дослідним інститутом, міжнародним інститутом, іноземним ЗВО чи науковою установою на умовах, визначених у письмовому договорі, укладеному сторонами. У цьому договорі, зокрема, має бути вказаний суб'єкт, відповідальний за введення даних до системи POL-on (ПОЛ-он) та уповноважений отримувати кошти за навчання студентів денної форми навчання за спільною освітньою програмою. Таким суб'єктом може бути лише польський ЗВО⁸. У разі освітньої програми, реалізація якої відбувається спільно з іноземною установою, цей договір також повинен визначати правила прийому та реалізації навчання громадян ЗВО-партнерів (див. ст. 323, ч. 1, п. 2 з.в.о.н), а також суб'єкт, який проводитиме зовнішнє оцінювання якості освіти (ст. 249 ч. 1 з.в.о.н).

Відповідно до ст. 60 ч. 2 з.в.о.н., заклад вищої освіти може проводити навчання за спільною освітньою програмою лише тоді, коли вона була ним створена на підставі ст. 53 ч. 7 з.в.о.н (без необхідності отримання дозволу міністра на створення спеціальності певної наукової чи провідної галузі⁹), або отримано дозвіл міністра на її створення. Варто зазначити,

⁸ Більше див.: M. Dokowicz, Komentarz do art. 60, [w:] J. Woźnicki (ред.) Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, Warszawa 2019 LEX, ст. 60.

⁹ Згода міністра на створення навчання за певним напрямом підготовки, рівнем і профілем не потрібна, якщо галузь навчання віднесена до дисципліни або провідної дисципліни, за якою ЗВО має наукову категорію А+, А або В+, або в яких якість освіти була високо оцінена в рамках комплексної оцінки, проведеної Польською акредитаційною комісією. Це не стосується навчання, що готує до професії вчителя.

що по відношенню до навчання на спільній освітній програмі законодавець не виключив застосування ст. 53 ч. 10 з.в.о.н, яка б сприяла паралельному навчанню за тією ж спеціальністю, освітнім рівнем та профілем та з однаковими результатами навчання: спільної освітньої програми та освітньої програми, навчання за якою проводиться ЗВО самостійно. Відсутність відповідного винятку слід оцінювати негативно, оскільки це положення може створювати непотрібну перешкоду для створення спільних освітніх програм, зокрема з іноземними суб'єктами. Варто також зазначити, що спільні освітні програми, які реалізуються зокрема з іноземними суб'єктами, не повинні бути “накладкою” на освітні програми, які раніше реалізовувались закладами вищої освіти, а повинні функціонувати як окремі освітні програми. Це впливає зі ст. 67 ч. 1 з.в.о.н, згідно з якою навчання за певною спеціальністю, освітнім рівнем і профілем здійснюється на основі однієї освітньої програми. Крім того, у разі “накладки” неможливо було б застосувати включення положень, що визначають вимоги до освітніх програм, про що йдеться у ст. 60 ч. 3 з.в.о.н. Тому, створюючи спільні освітні програми, зокрема з іноземним суб'єктом, ЗВО повинен враховувати, що їх назва та результати навчання не можуть збігатися з освітніми програмами, які вже реалізуються самостійно цим ЗВО.

Відповідно до ст. 60 ч. 3 з.в.ш.н, якщо заклад вищої освіти має повноваження започатковувати деякі спільні освітні програми без згоди міністра, то по відношенню до спільних освітніх програм, які реалізуються разом з іноземним суб'єктом (ЗВО або науковий інститут), не мусить застосовувати положення ст. 73 ч. 2 з.в.о.н., а також постанов, виданих на підставі ст. 81 з.в.о.н., у межах, зазначених у ст. 81 ч. 1 з.в.о.н. Ці положення окреслюють вимоги до мінімального відсотка аудиторних годин (спільних освітніх програм), що проводять викладачі в ЗВО, які є основним місцем їх роботи, та вимоги до освітньої програми, викладені в главі 2 Розпорядження Міністра науки і вищої освіти від 27 вересня 2018 р. про освітній процес (“Законодавчий вісник” 2021 р., п. 661 із змінами). Зокрема як необхідність включати до освітньої програми дисципліни з гуманітарних або соціальних наук, уроки фізичного виховання, 30% частки дисциплін за вільним вибором студента. Саме ці виключення слід оцінювати позитивно, оскільки вони пом'якшують бар'єри, пов'язані з несумісністю програмних вимог, що застосовуються в країнах-партнерах. Варто зазначити, що ЗВО, які отримали дозвіл міністра на відкриття освітніх програм, не можуть скористатися цими винятками.

Спільні з іноземним суб'єктом освітні програми піддаються зовнішньому оцінюванню їх якості на підставі ст. 249 з.в.о.н. Згідно з цим положенням, оцінювання якості вищої освіти здійснюється ПАК або іншим суб'єктом, зареєстрованим в Європейському реєстрі агенцій із забезпечення якості вищої освіти (EQAR), зазначеним в угоді, згаданій у ст. 60 ч. 1 з.в.о.н. Ця оцінка проводиться відповідно до міжнародних стандартів забезпечення якості спільних освітніх програм. У випадку отримання позитивного результату такого оцінювання протягом періоду, на який його було надано, не проводиться оцінювання освітньої програми, крім випадків, коли міністр подає заяву на таке оцінювання.

Польське законодавство передбачає, що випускник спільної освітньої програми може отримати спільний диплом, однак, формулювання “може”, що вживається у ст. 60 ч. 4 з.в.о.н., не обмежує можливості видачі двох окремих дипломів, що у випадку спільної з іноземними суб'єктами освітньої програми є більш поширеною практикою, ніж спільний диплом. Це пояснюється тим, що у випадку спільного диплому виникають проблеми, пов'язані з одночасним виконанням вимог, які застосовуються в країнах-партнерах. У випадку подвійного диплому (диплом, який видається окремо кожною з установ, які проводять навчання за спільною освітньою програмою), кожен із

дипломів відповідає вимогам, що застосовуються в країні закладу вищої освіти, який видав цей диплом. У Польщі необхідні елементи диплому про завершення навчання, включно зі спільним дипломом і так званим подвійним дипломом, визначені положеннями глави 8 вищезгаданого Розпорядження Міністра про освітній процес. Відповідно до цього положення, спільний диплом видається закладом вищої освіти, зазначеним у договорі, про який ідеться у ст. 60 ч. 1 з.в.о.н. Такий диплом повинен містити основні елементи диплому, який ЗВО видає за своїми совітніми програмами, але § 33 ст. 2 вищезгаданого Розпорядження Міністра про освітній процес встановлює певні винятки, характерні для спільного диплому. Законодавець також визначив вказівки щодо подвійного диплому (§ 34 е Розпорядження), та слід припустити, що ці вимоги стосуються лише диплому, виданого на основі польських нормативних актів, і ці правила не застосовуються до диплому, виданого іноземним партнером. Варто зазначити, що диплом про вищу освіту, у тому числі так званий подвійний диплом, є державним документом другої категорії відповідно до Закону від 22 листопада 2018 року про державні документи (“Законодавчий Вісник” 2022 р., поз. 1394, зі змінами) і у зв’язку із цим він повинен відповідати вимогам цього Закону щодо захисту від фальсифікацій. Оскільки спільного диплому, виданого на основі ст. 60 ч. 4 з.в.о.н., а також і Додатку до диплому не було внесено до переліку державних документів (див. Постанову Ради Міністрів від 11 липня 2019 р. про перелік державних документів), слід вважати, що вищезазначені положення тут не застосовуються.

Окрім спільних освітніх програм, ЗВО також можуть реалізувати програми подвійного диплому за партнерськими/двосторонніми угодами. Таку форму співпраці легше реалізувати, тому саме її використовують частіше. Положення з.в.о.н. не регулюють цю форму співпраці, залишаючи її у сфері автономії закладу вищої освіти. Як правило, ця форма співпраці полягає у видачі двох дипломів тим студентам, які виконали вимоги обох ЗВО у рамках договору, укладеного між польським і, як правило, іноземним ЗВО. Це пов’язано з реалізацією частини освітнього процесу у партнерському ЗВО. Така співпраця зазвичай стосується освітніх програм, які подібні за змістом і структурою та закладають отримання подібних результатів навчання. Заклад вищої освіти може налагодити таку співпрацю в рамках освітніх програм, які він реалізовує, однак видати диплом польського ЗВО можна лише після виконання всіх вимог для завершення навчання, зазначених у ст. 76 з.в.о.н. Такі програми можуть реалізуватися в рамках права студента на трансфер досягнень і визнання кредитів ЄКТС, згідно зі ст. 85 ч. 1 п. 1 з.в.о.н. Іноземці можуть таким чином розпочати та продовжити навчання відповідно до ст. 323 ч. 1 з.в.о.н. Якщо це передбачено угодою між закладами вищої освіти, учасник такої програми (студент-іноземець) може бути звільнений від оплати за навчання в Польщі.

УКРАЇНА

Українське законодавство передбачає можливість проведення освітньої програми спільно з іноземним суб’єктом. Питання спільних освітніх програм регулює ст. 75 ч. 2 з.У.в.о. Це положення визначає основні напрями міжнародної співпраці у сфері вищої освіти. Одним із них є участь у міжнародних освітніх і наукових програмах (ст. 4 ч. 2 п. 4 з.У.в.о.) та створення спільних освітніх і наукових програм з іноземними ЗВО, науковими установами та організаціями (ст. 7 ч. 2 п. 7 з.У.в.о.). Перший випадок стосується програм подвійного диплому, створених у рамках двосторонніх договорів, а другий – спільної реалізації освітньої чи наукової програми (спільне навчання).

Програма подвійного диплому за партнерськими/двосторонніми договорами (далі – програма подвійного диплому) реалізується на основі права на академічну мобільність (рівнева академічна мобільність, у результаті якої учасник отримує відповідний освітній ступінь, тобто ступінь бакалавра або магістра) на конкретному освітньому рівні. Навчальний процес відбувається одночасно в українському та в іноземному (далі – партнерському) ЗВО за узгодженими освітніми програмами, що дозволяє отримати два дипломи – свого ЗВО та ЗВО-партнера, які висловили взаємне бажання організувати та реалізувати таку програму й укласти рамкову угоду про співпрацю з іноземним ЗВО-партнером. Сфера дії цієї угоди регулюється п.р.п.а.м. Іноземний учасник, який у рамках освітньої академічної мобільності згідно з з.У.в.о. реалізує погоджену між ЗВО освітню програму, отримує спільний (подвійний) диплом. Під час перебування в ЗВО-партнері він продовжує навчання в ЗВО-партнері на умовах, викладених у партнерському договорі. Інформація про такого учасника вноситься до Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО).

Програми подвійного диплому та спільне навчання реалізують право на академічну мобільність і підпадають під порядок реалізації цього права, описаний у попередньому розділі. Отже, для реалізації цих заходів заклади вищої освіти повинні підписати партнерський договір, який буде основою для подальшої діяльності, у тому числі робіт із підготовки програми спільного диплому або спільної освітньої програми на даному освітньому рівні.

Заклади вищої освіти визнають один одному дисципліни які студент вивчив, і отримав за них оцінку в партнерському ЗВО. Деталі реалізації програми подвійного диплому визначаються партнерами в спеціальному партнерському договорі. Ця угода складається на основі рамкової угоди про співпрацю між двома ЗВО. У процесі підготовки угоди беруть участь представники ЗВО та його підрозділів, відповідальних за реалізацію програми. Відповідно до ст. 13 п.р.п.а.м., у випадку освітньої академічної мобільності ЗВО зобов'язані визначити в партнерському договорі перелік і зміст освітніх компонентів (предметів/дисциплін), режим відбору додаткових дисциплін (крім обов'язкових дисциплін ЗВО-партнері), навчальне навантаження, перелік екзаменаційних оцінок у додатку до диплому.

Програма подвійного диплому реалізується в рамках освітніх програм, що діють в ЗВО та відповідних освітніх програм його партнерів. Навчання за програмою подвійного диплому може проводитися лише в рамках акредитованих освітніх програм ЗВО та ЗВО-партнера. Перед початком навчання за програмою подвійного диплому у приймаючого партнера, студент надає приймаючому партнеру завірену копію академічної довідки з інформацією про пройдені дисципліни з метою їх пере зарахування. Оцінки за дисципліни, що вивчаються в ЗВО-партнері, виставляються рідним ЗВО на основі оцінок, наданих ЗВО-партнером.

Після реалізації програми академічної мобільності студенти виконують кваліфікаційну роботу (проект) або складають кваліфікаційний іспит в українському ЗВО та ЗВО-партнері під керівництвом викладачів, призначених відповідно цими установами. Після закінчення програми академічної мобільності студенти, які навчалися за цією програмою та успішно завершили навчання, отримують два дипломи партнерських закладів вищої освіти.

Як на бакалаврському, так і на магістерському освітніх рівнях можуть виникнути проблеми під час реалізації програми подвійного диплому. Відповідно до стандартів,

освітня програма на рівні бакалаврату, зазвичай триває чотири роки, тобто вісім семестрів, і складає 240 кредитів ЄКТС. Освітня програма на рівні магістратури зазвичай триває три семестри (90 кредитів ЄКТС, тобто півтора року). Магістерські програми, які тривають чотири семестри (120 кредитів ЄКТС, тобто 2 роки), реалізуються рідко. Це спричинено, перш за все, відсутністю попиту серед кандидатів на наукові програми тривалістю два роки.

В Україні кожна програма міжнародного співробітництва, у тому числі програма подвійного диплому, вважається академічною мобільністю, але, звичайно, не кожна академічна мобільність закінчується виданням диплому. Зразок диплому, який має отримати учасник програми подвійного диплому у закладі вищої освіти, затверджується наказом ректора (першого проректора). Учасники програми в ЗВО мають такі ж академічні права та обов'язки, як і інші студенти ЗВО.

Стаття 7 ч. 8 з.У.в.о. окреслює, що у випадку студентів, які навчаються за освітніми програмами, узгодженими між закладами вищої освіти (науковими установами), у тому числі іноземними, згадані ЗВО (наукові установи) мають право оформити спільний документ (диплом) про вищу освіту за зразком, встановленим спільним рішенням уповноважених органів цих суб'єктів (вчених рад цих ЗВО чи наукових установ). Однак, це положення не означає, що ці організації не можуть видавати два окремі дипломи, що на практиці має місце через проблеми з узгодженням спільного шаблону, який відповідає вимогам, що діють у країнах-партнерах.

В Україні ст. 7 ч. 3 з.У.в.о. визначає необхідні елементи диплому про навчання, включаючи також додаток до диплому європейського взірця. Диплом молодшого бакалавра, бакалавра та магістра повинен містити: назву ЗВО (наукової установи), що видав цей документ (у разі здобуття вищої освіти у відокремленому підрозділі ЗВО (наукової установи) – також назву цього підрозділу), назву освітньої програми, кваліфікації, яка містить відомості про ступінь вищої освіти даної особи, спеціальність (галузь знань – у разі міждисциплінарних освітніх програм), спеціалізацію та професійну кваліфікацію (у разі її присвоєння).

Оскільки диплом видається ЗВО лише після закінчення навчання за акредитованою освітньою програмою в Додатку до диплому вказується назва суб'єкта, що надав акредитацію, реєстраційний номер і дата видачі сертифіката, рішення.

РОЗДІЛ 4

Міжнародний обмін студентами (реалізація частини освітньої програми в ЗВО-партнері)

Закордонний обмін студентами є однією з найпоширеніших форм співпраці. Співпраця в цій сфері, як правило, не потребує тривалої підготовчої роботи. У рамках програм обміну студенти реалізують частину освітньої програми в партнерському ЗВО. Студент погоджує зі своїм ЗВО, які дисципліни він буде відвідувати під час навчання в іноземному ЗВО та яким чином потрібно перезарядити академічну різницю після повернення. Після закінчення обміну його ЗВО визнає результати навчання, отримані під час обміну за кордоном.

ПОЛЬЩА

У Польщі програми обміну охоплюють виїзд студента до іншого закладу вищої освіти або приїзд студента іншого ЗВО, найчастіше іноземного, для реалізації частини освітньої програми, а потім визнання результатів навчання та кредитів ЄКТС після повернення. Протягом цього часу студент зберігає статус студента свого ЗВО, набуваючи при цьому студентських прав та обов'язків у приймаючому ЗВО, що впливає, перш за все, з внутрішніх положень цього закладу вищої освіти.

Іноземці можуть здобувати освіту в Польщі, у тому числі за програмами обміну, зокрема на основі договорів між ЗВО та іноземним суб'єктом, у тому числі закладом вищої освіти, на умовах, викладених у цих договорах; а також індивідуально на підставі адміністративного рішення ректора (див. ст. 323 з.в.о.н)¹⁰. Як правило, навчання іноземною мовою (наприклад, англійською або українською) та навчання іноземців у Польщі є платним, однак вищезазначені партнерські/двосторонні договори можуть передбачати звільнення від оплати, що зазвичай так і відбувається. Крім того, якщо договір не врегулює це питання, іноземець може бути звільнений від оплати за індивідуальним рішенням ректора.

Відповідно до ст. 85 ч. 1 з.в.о.н., польські студенти мають право на перезарядження та визнання кредитів ЄКТС, а також навчання за індивідуальною траєкторією. Ці права сприяють реалізації міжнародних програм обміну студентами. Студент погоджує зі своїм ЗВО правила та умови визнання відвідуваних під час обміну дисциплін, а також правила та умови продовження навчання після повернення.

¹⁰ Відповідно до ст. 323 з.в.ш.н. можуть також навчатися за міжнародними угодами та рішеннями міністра, директора NAWA, директора NCN.

УКРАЇНА

Іноземний обмін студентами регулюється ст. 7 п.р.п.а.м., а також наказом Міністерства освіти і науки України від 01.11.2013 р. № 1541 (змінено 20.01.2021) “Деякі питання організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства”.

Для реалізації програми обміну студентами, спочатку необхідно укласти договір про партнерство. Потім безпосередньо між учасником обміну та українським ЗВО повинна бути підписана угода про академічну мобільність та затверджений індивідуальний план студента.

Іноземні студенти можуть бути прийняті на навчання до українського ЗВО-партнера за рахунок стипендій або коштів фізичних (юридичних) осіб, у тому числі міжнародних організацій, за рахунок власних коштів українського ЗВО-партнера, або в межах безкоштовного навчання в рамках взаємного обміну студентами ЗВО-партнерами на безоплатній основі у випадку, коли кількість таких іноземних учасників не перевищує кількості українських учасників і цей ліміт визначений договором про партнерство.

РОЗДІЛ 5

Неформальна освіта – спільні курси, тренінги, семінари, літні школи, мовне стажування, масові онлайн-курси

Неформальна освіта є однією з форм освітньої діяльності, яку можна запровадити у відносно короткі терміни завдяки її мінімальному регулюванню в нормативних актах аналізованих країн. Ці заходи можуть здійснюватися як у стаціонарній, так і в дистанційній формі, завдяки чому реалізація співпраці у цій сфері можлива також в умовах військової агресії Російської Федерації проти України. Співпраця в цій сфері може полягати в наданні студентам і співробітникам доступу до онлайн-курсів (масові відкриті онлайн-курси, англ. Massive Open Online Course), а також їхній участі в заняттях, тренінгах, майстер-класах, літніх школах, мовних стажуваннях, організованих ЗВО-партнером, а також у спільній організації таких форм освітньої діяльності, як наприклад, спільна літня школа. Додатковим позитивним ефектом такої спільної діяльності є участь як польських, так і українських студентів або працівників, що сприяє інтеграції та поглибленню співпраці.

За визначенням Ради Європейського Союзу¹¹, неформальна освіта означає навчання, яке здійснюється шляхом запланованої діяльності (з точки зору освітніх цілей і часу навчання) і передбачає певну форму підтримки в освітньому процесі (наприклад, заємодія між студентом і викладачем). Неформальна освіта - це також усі види курсів, тренінгів, семінарів, літніх шкіл, мовних стажувань та інших форм організованої освітньої діяльності, які не є формальною освітою, до якої зараховуємо вищу або післядипломну освіту. Варто зазначити, що в найближчі роки планується впровадити європейський підхід до мікрокваліфікацій (micro-credentials)¹². Запровадження цих рекомендацій може сприяти полегшенню співпраці в даній сфері та визнанню результатів навчання, отриманих у цій формі.

ПОЛЬЩА

Вищезгадані заходи здійснюються поза освітньою програмою як інша форма освітньої діяльності, про яку йдеться у ст. 162 з.в.о.н. Особам, які закінчили цю форму освітньої діяльності, видається відповідний документ. Вид та зразок такого документа визначає суб'єкт, який реалізує ті чи інші освітні заходи, у випадку закладів вищої освіти Польщі, відповідно до ст. 23 ч. 1 з.в.о.н., це ректор ЗВО. Заклад вищої освіти може стягувати плату за такий вид навчання на основі ст. 163 ч. 2 з.в.о.н. Формулювання положення також

¹¹ Див.: Рекомендація Ради Європейського Союзу від 20 грудня 2012 року про підтвердження неформального та інформального навчання (2012/C 398/01).

¹² Див.: Рекомендація Ради ЄС від 22 червня 2022 р. щодо європейського підходу до мікрокваліфікацій для потреб навчання впродовж життя та працевлаштування (2022/C 243/02).

дозволяє ЗВО відмовитися від оплати, що часто має місце у випадку заходів, у яких беруть участь студенти денної форми державних ЗВО або його співробітники. Закон не забороняє проводити ці освітні заходи у співпраці з іноземними ЗВО. Зважаючи на високий рівень академічної автономії польський ЗВО разом з українським партнером може розробити загальний шаблон документа, що підтверджує участь у цьому виді освітніх заходів. Прийом іноземця до участі у такого типу освітніх ініціативах відбувається відповідно до ст. 323 ч. 1 з.в.о.н., у тому числі на підставі положень, викладених у договорі між ЗВО та іноземним суб'єктом (наприклад, українським ЗВО) або на підставі адміністративного рішення ректора¹³.

У зв'язку з відсутністю формальних механізмів визнання результатів навчання, здобутих у рамках неформальної освіти, виникає проблема зарахування цих форм діяльності як еквівалент освітньої програми, яку реалізує студент.

Літні школи можуть бути реалізовані двома способами. З одного боку, як інша форма освітньої діяльності (тобто неформальна) за принципами, аналогічно як у випадку описаних вище курсів, тренінгів і семінарів. З іншого боку, як складова освітньої програми, зокрема також і спільних освітніх програм.

УКРАЇНА

Неформальну освіту, яка здійснюється у співпраці з іноземним ЗВО, регулює ст. 9 ч. 1 п.р.п.а.м. З одного боку, як і в будь-якому випадку академічної мобільності, необхідно укласти партнерський договір, особливо тоді, коли йдеться про майстер-класи, тренінги тощо. Далі безпосередньо між учасником обміну та українським ЗВО має бути укладений договір про академічну мобільність. З іншого боку, отримання сертифікату, що підтверджує проведення курсів, семінарів тощо без укладення цих договорів, визнається, але за певних умов. В Україні існує практика визнання сертифікатів та інших результатів навчання, наприклад, отриманих на платформах Coursera, Academia ORACLE, Prometheus. Визнання ЗВО (науковою установою) результатів неформального навчання особи здійснюється з урахуванням процедур, визначених положенням (глава 4 Наказу МОН України “Про затвердження Порядку визнання у вищих навчання результатів навчання, отриманих у рамках неформальної та інформальної освіти” (08.02.2022 р.): подання заяви про визнання результатів навчання; перевірка письмово задекларованих особою результатів неформальної освіти, які підлягають оцінюванню ЗВО; перевірка заявлених результатів навчання; прийняття рішення про визнання та перезарахування результатів навчання до відповідних освітніх компонентів (дисциплін) освітньої програми або про відмову в їх визнанні.

Загальна кількість кредитів ЄКТС освітньої програми, що зараховується на основі визнання результатів неформальної освіти, не може перевищувати 25% відповідної освітньої програми (для галузі знань 12 “Інформаційні технології” не може перевищувати 35% відповідної освітньої програми).

¹³ Відповідно до ст. 323 з.в.ш.н. іноземці також можуть навчатися за міжнародними договорами та рішеннями міністра, директора NAWA та директора NCN.

РОЗДІЛ 6

Наукова та мистецька діяльність студентів у співпраці з ЗВО-партнером

У рамках міжнародної співпраці партнерські ЗВО можуть організовувати для студентів, які займаються науковими дослідженнями, стажування, наукові візити та роботу у бібліотеці, тобто візити, пов'язані з вивченням бібліотечних ресурсів, що належать університетській бібліотеці чи архіву. У своїй угоді заклади вищої освіти також можуть передбачати спільні наукові проекти, що виконуються студентами, у тому числі гранти на такі проекти, а також проведення наукових і спортивних змагань для студентів партнерського ЗВО. У такій угоді мають бути визначені правила здійснення та фінансування запланованих заходів. Їх можливо реалізувати в короткостроковій перспективі, однак через війну в Україні є певні обмеження на поїздки, і повноцінна реалізація такої форми співпраці може бути можлива тільки після завершення бойових дій.

ПОЛЬЩА

Польські заклади вищої освіти досить часто пропонують своїм студентам можливість брати участь у наукових дослідженнях, які проводяться у структурному підрозділі. Студенти, по-перше, готують дипломні та випускні роботи, по-друге, ведуть наукову діяльність у рамках діяльності студентських асоціацій та наукових гуртків, по-третє, вони налагоджують індивідуальну співпрацю, яка передбачає участь у наукових дослідженнях, що проводять викладачі. Окремий випадок – художня та спортивна діяльність, якою займаються студенти під час навчання. Заклади вищої освіти можуть організовувати різні конкурси для студентів, у тому числі гранти для наукової, мистецької чи спортивної діяльності студентів. Польські студенти можуть здійснювати поїздки, у тому числі наукове стажування (візити), роботу в бібліотеці, конкурси, змагання тощо на основі цивільно-правових договорів із ЗВО, який визначає принципи фінансування та реалізації такої діяльності. Більше того, суб'єкт фінансування може визначати вимоги до реалізації такої діяльності. У випадку фінансування стажування або навчального візиту за рахунок зовнішніх коштів ЗВО також укладає договір із суб'єктом фінансування, який визначає його засади. Зовнішній суб'єкт також може укласти договір безпосередньо зі студентом про фінансування його/її діяльності або призначення студенту стипендії.

УКРАЇНА

Відповідно до п.р.п.а.м. такі прояви міжнародної діяльності, як освітньо-наукове стажування (діяльність, спрямована на отримання практичного досвіду на основі досліджень та формування нових професійних компетенцій у психологічно-педагогічній, науково-дослідницькій, організаційно-управлінській діяльності в певній сфері навчання/галузі знань); наукове стажування – це форми академічної мобільності,

що у свою чергу означає, що для їх реалізації застосовуються однакові умови для здійснення всіх видів діяльності, описаних вище. Співпраця в цій сфері регулюється ст. 9 ч. 1 п.р.п.а.м. Згідно з процедурою, спочатку має бути укладений договір про партнерство, потім договір про академічну мобільність безпосередньо між учасником обміну та українським закладом вищої освіти.

РОЗДІЛ 7

Міжуніверситетська співпраця у підготовці студентами дипломних робіт

Польські та українські заклади вищої освіти можуть також співпрацювати в рамках дипломних робіт, які готують студенти. З одного боку, студент може працювати під керівництвом наукового керівника з ЗВО-партнера, з іншого боку, співпраця може полягати в участі співробітників ЗВО-партнера в процесі рецензування дипломних робіт. Зазвичай це вимагає узгодження внутрішніх університетських положень, пов'язаних із процесом отримання дипломів, тому на підготовку таких заходів потрібень деякий час. Реалізація такого типу співпраці може бути особливо цінною у випадку спільних освітніх програм.

Така співпраця може здійснюватися на основі угоди між закладами вищої освіти. У договорі повинні бути визначені правила призначення осіб, під керівництвом яких готується дипломна робота (керівників), або рецензентів, а також порядок оплати праці. Угода повинна також містити правила обов'язкової перевірки дипломної роботи в Єдиній антиплагіатній системі, відповідно до ст. 76 ч. 4 з.в.о.н. Польщі.

В Україні згідно зі ст. 16, ч. 2 п. 8 з.У.в.о. система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти ЗВО (внутрішня система забезпечення якості) передбачає забезпечення дотримання академічної доброчесності співробітниками та студентами ЗВО, у тому числі створення та функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату. Так, з одного боку, закон вимагає перевірку роботи системою антиплагіату, з іншого – кожен ЗВО самостійно вирішує, яку систему використовуватиме. Крім того, внутрішні розпорядження ЗВО повинні передбачити можливість доручення догляду за студентом ЗВО-партнеру та розрахувати вартість роботи співробітників ЗВО, пов'язаної із здійсненням такої форми співпраці (керівництво дипломною роботою студент іншого ЗВО або рецензування його дипломної роботи).

РОЗДІЛ 8

Спільна пропозиція курсів (дисциплін), які може вибирати студент

Однією з форм співпраці, легшою для реалізації, ніж програма подвійного диплому, але яка водночас може бути кроком до створення програми подвійного диплому в майбутньому, може бути розробка спільної пропозиції дисциплін за вибором студента. Такі дисципліни можуть проводитись з використанням засобів дистанційного зв'язку або у стаціонарному режимі. Таку діяльність можна реалізувати в середньостроковій перспективі, оскільки потрібно узгодити частини навчального плану, а у випадку, якщо заняття будуть проводитись дистанційно, також необхідно врахувати усі пов'язані з цим питання. Перевага цієї форми співпраці полягає в тому, що спільна пропозиція може доповнювати перелік дисциплін на вибір у партнерських закладах і може з часом розвиватися, якщо ЗВО бачитимуть користь, що впливає з такого типу співпраці.

ПОЛЬЩА

У рамках укладених угод ЗВО можуть розробити спільну пропозицію курсів за вибором, які студент реалізуватиме у рамках освітньої програми, із зазначенням засад організації та проведення таких занять. Співробітники партнерського ЗВО, які беруть участь у проведенні занять, повинні надати польському ЗВО інформацію про кваліфікації та досвід, на підставі яких вони можуть проводити заняття, згідно з вимогами, зазначеними у ст. 73 ч. 1 з.в.о.н. У випадку освітніх програм за загальноакадемічним профілем, слід взяти до уваги, що лише 25% аудиторних годин можуть проводити особи, які не працюють у цьому польському ЗВО за основним місцем роботи. Це може бути перешкодою через те, що мінімум 30% кредитів ЄКТС студент польського ЗВО мусить реалізувати в рамках дисциплін на вибір студента. У випадку практичного профілю ця вимога становить максимально 50% аудиторних годин, що дає більше свободи.

УКРАЇНА

Відповідно до ст. 15 ч. 1 глави 62 з.У.в.о., студенти ЗВО мають право вибору предметів/дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та навчальним планом, в розмірі не менше 25% від загальної кількості кредитів ЄКТС, передбаченої для цього рівня вищої освіти. Водночас кандидати на даному рівні навчання, за погодженням з керівником відповідного факультету чи підрозділу, мають право обирати предмети/дисципліни, які пропонуються на інших рівнях навчання. Немає обмежень щодо закладу вищої освіти, де можна отримати ці 25% кредитів ЄКТС, тобто не заборонено відвідувати дисципліни, які проводяться в іншому ЗВО в рамках партнерського договору.

РОЗДІЛ 9

Заняття, що проводяться співробітниками ЗВО-партнера, у тому числі відкриті лекції

Заняття, лекції викладачів партнерських ЗВО є одним із видів спільної освітньої діяльності, які проводяться відносно часто, і їх порівняно легко організувати та реалізувати в короткостроковій перспективі, наприклад, відкриті лекції в умовах війни можуть проводитися дистанційно, а після війни – також у стаціонарній формі. Співробітники партнерських ЗВО можуть бути залучені для проведення занять, включених до освітніх програм у ЗВО-партнері, або до читання лекцій на запрошення ЗВО-партнера. Фінансування такої форми співпраці, як правило, покладається на суб'єкта, який організовує заняття, однак укладеним між сторонами договором можуть бути передбачені інші правила фінансування.

ПОЛЬЩА

Іноземці можуть брати участь у здійсненні освітньої діяльності на підставі ст. 323 ч. 1 з.в.о.н., це нормативне положення дозволяє іноземцю викладати. Підставою для освітньої діяльності може бути, між іншим, договір з іноземним суб'єктом, наприклад ЗВО-партнером, або адміністративне рішення ректора, міжнародна угода або рішення міністра, директора NAWA чи директора NCN. Польський заклад вищої освіти може працевлаштувати працівника ЗВО-партнера двома способами – у рамках цивільно-правового договору або у рамках трудового договору. Перша форма зустрічається у випадку одноразової участі працівника в проведенні конкретних дисциплін або читанні лекцій, друга – при більш тривалій співпраці. Варто зазначити, що у випадку трудових договорів часто використовуються положення, які дозволяють укласти такий контракт без проведення відкритого конкурсу (у випадку так званих запрошених професорів). Відповідно до ст. 119 ч. 2 п. 1 з.в.о.н., викладач може бути прийнятий на роботу без конкурсної процедури, наприклад, у разі направлення на роботу іноземною науковою установою. Крім того, у випадку трудового договору з польським ЗВО, відповідно до ст. 325 з.в.о.н., згода або дозвіл на роботу від органу зайнятості не потрібні. На таку особу поширюється обов'язок соціального та медичного страхування, згідно з правилами, що застосовуються у трудовому законодавстві до громадян Польщі.

Угоди також можуть передбачати фінансування витрат на проїзд та проживання в партнерському ЗВО, у якому будуть проводитися заняття. Заклад вищої освіти може фінансувати такі заняття за рахунок субвенції, отриманої на свою діяльність, а також за рахунок коштів, отриманих у рамках проектів чи з інших джерел. У випадку занять, що проводяться в рамках освітньої програми, працівник ЗВО-партнера, якому доручено проведення занять, повинен надати ЗВО інформацію про свою кваліфікацію та досвід, які дозволяють йому проводити ці заняття, згідно з вимогами, визначеними в ст. 73 ч. 1 з.в.о.н.

УКРАЇНА

Іноземці можуть брати участь у освітньому процесі навчання на підставі ст. 9 п. 2 п.р.п.а.м., яка передбачає участь наукових, науково-педагогічних та інших працівників ЗВО України у спільних освітніх або наукових проєктах (діяльність у складі тимчасової проєктної групи, створеної на окреслений період часу для виконання завдань даного освітнього чи наукового проєкту, фінансованого будь-якими грантом, наданим установам-партнерам); лекціях; практиках, дослідженнях; наукових стажуваннях. Крім того, відповідно до ст. 75 ч. 2 п. 9 з.У.в.о., залучення педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників зарубіжних ЗВО до участі в педагогічній, науково-педагогічній і науковій роботі в закладах вищої освіти України є одним із напрямків міжнародного співробітництва.

Гостьовий викладач – це викладач іноземного закладу вищої освіти, запрошений факультетом, інститутом або ЗВО для читання лекцій, оскільки саме він має спеціальні знання чи заслуги в певній галузі науки або унікальні знання та досвід у конкретній професійній діяльності. Гостьовий лектор викладач може сам пропонувати теми лекцій, або читати лекції на теми, які цікавлять запрошену сторону. Гостьовий викладач може бути запрошений лише тоді, коли є доступне зовнішнє фінансування. Це пов'язано з відсутністю університетських ресурсів, які в першу чергу забезпечують свої найнеобхідніші потреби.

Відповідно до ст. 11 п.р.п.а.м., тривалість участі у програмах академічної мобільності учасників, які є педагогічними, науково-педагогічними, науковими та іншими працівниками закладу вищої освіти (наукової установи) не може перевищувати двох років поспіль.

Дидактичні стажування та навчальні візити в ЗВО-партнері для працівників, у тому числі педагогічного та адміністративного персоналу (відповідального за навчальний процес)

У рамках партнерських договорів ЗВО-партнери можуть передбачити дидактичні (педагогічні) стажування та навчальні візити своїх співробітників. Така форма мобільності, зазвичай, спрямована на ознайомлення зі специфікою партнерського ЗВО та обмін досвідом, тому їх слід вважати цінними елементами, що розвивають співпрацю. Згадані заходи належать до категорії дій, які можуть бути підготовлені й реалізовані за короткий проміжок часу. Проте, слід зазначити, що хоча реалізація таких візитів до українських закладів вищої освіти є зараз складною з огляду на військові дії в Україні, однак цей період може бути використаний для дидактичного стажування та навчальних візитів професорсько-викладацького складу українських ЗВО у польських ЗВО. Там, де це дозволяє специфіка галузі знань, співробітники польських ЗВО можуть брати участь у стажуванні та навчальних візитах в українському ЗВО в дистанційному режимі.

ПОЛЬЩА

Співробітники польських закладів вищої освіти можуть взяти участь у педагогічному (дидактичному) стажуванні або навчальному візиті на підставі загальних норм, що застосовуються у випадку відрядження працівників за кордон. Найчастіше це стосується короткострокових візитів. У такому разі витрати на відрядження покриває польський ЗВО. У випадку зовнішнього джерела фінансування, необхідно укласти угоду між ЗВО та суб'єктом, що надає кошти на ці цілі.

У випадку, коли співробітник буде працевлаштуватися в закладі вищої освіти, що його приймає, у своєму ЗВО йому може бути надана відпустка без збереження заробітної плати, а для викладачів – також оплачувана відпустка відповідно до ст. 130 ч. 3 з.в.о.н.

У випадку, коли дидактичне стажування здійснюється в Польщі на підставі трудового договору з польським ЗВО, згода або дозвіл на роботу від органу зайнятості не потрібні, відповідно до ст. 325 з.в.о.н. На таку особу поширюється обов'язок соціального та медичного страхування, згідно з правилами, що застосовуються до громадян Польщі, згідно з нормами трудового законодавства.

УКРАЇНА

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 “Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників” (п. 8 ч. 1 ст. 57) відрядження педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників для викладацької, науково-педагогічної та наукової діяльності за кордоном, має здійснюватися відповідно до міжнародних договорів України та угод про партнерство з іноземними ЗВО-партнерами. Відповідно до постанови, український ЗВО має забезпечувати підвищення кваліфікації та стажування науково-педагогічних працівників не рідше одного разу на п'ять років із збереженням середньої заробітної плати.

Стажування повинно проходитись за індивідуальною програмою, розробленою та затвердженою суб'єктом підвищення кваліфікації. Індивідуальна програма стажування мусить містити інформацію про його тривалість та очікувані результати навчання. Індивідуальна програма стажування може містити також інші відомості, пов'язані з проходженням стажування педагогічним або науково-педагогічним працівником. Між навчальним закладом, у якому працівник проходить практику, та суб'єктом підвищення кваліфікації укладається договір. У цьому випадку індивідуальна програма є невід'ємним додатком до договору.

Відповідно до ст. 9 ч. 1 п.р.п.а.м., мовне стажування (підвищення рівня практичного володіння іноземною мовою в конкретній професійній діяльності чи галузі знань); навчально-наукове стажування (діяльність, спрямована на набуття практичного досвіду на основі наукових досліджень та формування нових професійних компетенцій у психологічно-педагогічній, науково-дослідницькій, організаційно-управлінській діяльності в межах конкретної спеціальності/галузі знань), а також наукове стажування є формами академічної мобільності. Відповідно до ст. 6 постанови Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. № 411 “Питання навчання студентів та стажування (наукового стажування) аспірантів, ад'юнктів і докторантів, наукових і науково- педагогічних працівників у провідних закладах вищої освіти та наукових установах за кордоном (із змінами від 04.04.2017)”, тривалість стажування не може перевищувати двох років. З учасниками стажування, укладається договір про направлення їх до закордонного закладу вищої освіти чи наукової установи. Згідно з цією постановою, науковий або науково-педагогічний працівник, який претендує на стажування до провідного ЗВО чи наукової установи за кордоном, повинен відповідати таким вимогам:

1. мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії) і стаж наукової або науково-педагогічної роботи не менше трьох років;
2. тематика наукових досліджень має відповідати переліку пріоритетних галузей освіти і науки;
3. мати не менше одного року досвіду роботи в закладі вищої освіти або науковій установі, яка направляє на стажування;
4. бути автором наукових статей, опублікованих в іноземних, міжнародних та вітчизняних галузевих виданнях, патенти;
5. брати участь у закордонних, міжнародних та вітчизняних наукових і науково-практичних конференціях та симпозіумах;
6. володіти на необхідному рівні англійською мовою або мовою країни,

де планується стажування.

Відповідно до ст. 17 вищенаведеної постанови, особи, які направляються на стажування до закладів вищої освіти (наукових установ) за кордоном, мають право на гарантію та грошові внески, передбачені законодавством. Фінансування витрат, пов'язаних з проходженням стажування, може відбуватися за рахунок коштів ЗВО (наукової установи), який направляє особу на стажування, коштів, передбачених у державному бюджеті за відповідною програмою, субвенції, коштів приймаючої сторони та інші джерела, не заборонені законодавством.

Згідно з ст. 11 п.р.п.а.м., строк участі у програмі академічної мобільності для учасників, які є педагогічними, науково-педагогічними, науковими та іншими працівниками ЗВО (наукової установи) не може перевищувати двох років поспіль.

Надання доступу до бібліотечних ресурсів та доступу до баз даних для ЗВО-партнера

У рамках партнерських договорів заклади вищої освіти можуть співпрацювати у сфері надання доступу до бібліотечних фондів, які залишаються у розпорядженні університетських бібліотек, студентам і співробітникам ЗВО-партнера. Закони обох країн не забороняють надавати доступ до бібліотечних фондів іноземцям, за винятком фондів, які мають виняткову цінність та значення для національної спадщини, і тому не можуть бути вивезені за межі території країни. ЗВО мають визначити правила доступу до бібліотек у партнерському договорі.

Стосовно баз даних, якими володіє бібліотека, слід зазначити, що доступ до такої бази даних регулюється ліцензією, наданою суб'єктом-власником бази даних. Тому ЗВО не може вільно передавати доступ до придбаних баз даних іншим суб'єктам без згоди власника бази даних. Несанкціонований доступ до баз даних буде вважатися порушенням умов ліцензії.

Інші заходи, спрямовані на обмін досвідом та поглиблення співпраці

До такої діяльності належать організація польсько-українських конференцій, симпозіумів та наукових конгресів з можливістю участі у них студентів, аспірантів та співробітників, а також співпраця студентських асоціацій, студентських наукових кіл (зокрема спільні стаціонарні та он-лайн наукові з'їзди, спільні публікації), співпраця студентського самоврядування (наприклад, обмін досвідом, спільні ініціативи), спільні форуми/конференції співробітників, відповідальних за управління освітнім процесом, спільні заходи із підвищення якості вищої освіти. Усі ці форми спільних заходів, спрямовані на обмін досвідом та знаннями, є особливо важливими з точки зору поглиблення співпраці між партнерами, оскільки вони створюють умови для започаткування контактів та зміцнення довіри між ЗВО-партнерами. Ці заходи є одними з найпростіших у виконанні та можуть бути реалізовані в короткостроковій перспективі. Вони часто можуть також бути реалізовані ad hoc, без надмірної формалізації співпраці, хоча також рекомендується включати ці форми співпраці в угоди між партнерами. Це також відносно недорогі види діяльності, особливо в період, коли мобільність між Польщею та Україною є складною, тому ці заходи здійснюються переважно за допомогою засобів дистанційного зв'язку.

Підсумки

Співпраця між польськими та українськими закладами вищої освіти у сфері освітньої діяльності не є найпростішою через численні розбіжності в правових нормах, що діють в обох країнах, а також певні труднощі з мобільністю між країнами, яка зараз додатково ускладнене через військову агресію Росії в Україні. Однак, реалізувати цю співпрацю можливо, якщо до цього залучені обидва партнери. Системи вищої освіти, хоч і різні з точки зору деталей норм, мають багато спільних рис, зокрема внаслідок реалізації положень Болонського процесу в обох країнах.

Російську агресію в Україні слід використати як можливість вивести співпрацю між польськими та українськими ЗВО на вищий рівень. Зараз багато студентів українських ЗВО мігрують до Польщі. Це явище неможливо повністю зупинити. Ці студенти можуть в Польщі продовжити отримання вищої освіти, розпочату в Україні, двома способами:

1. подавати заяву про вступ шляхом переведення з іншого ЗВО, що вимагає припинення правових відносин з українським ЗВО і встановлення правових відносин з польським ЗВО, а також
2. за угодами між польським та українським закладами вищої освіти, що дозволяє підтримувати правові відносини з рідним українським ЗВО.

Перша зі згаданих можливостей не вигідна для обох сторін. Українські ЗВО втрачають виділені з державного бюджету кошти, розмір яких залежить від кількості студентів. Польські ЗВО також можуть зазнати несприятливих фінансових наслідків у зв'язку з перевищенням співвідношення кількості студентів до кількості викладачів (SSR), включених до алгоритму розподілу субвенції. Друге рішення, навпаки, є більш вигідним у фінансовому плані як для українських, так і для польських ЗВО і додатково позитивно впливає на збереження національної ідентичності студентів з України. Тому ЗВО обох країн повинні активізувати заходи щодо підготовки умов для реалізації другої можливості, щоб запобігти переведенню студентів. Проте, проблема може полягати в тому, що переведення студента з українського до польського ЗВО є більш вигідним для студента-біженця, ніж навчання за партнерськими угодами між ЗВО (напр., це дає доступ до студентських соціальних пільг та можливість отримання студентського квитка, що надає більше прав). Тому це питання потребує комплексного вирішення.

У випадку наміру розпочати реальну співпрацю, слід усвідомлювати бар'єри, які можуть її ускладнити або зробити неможливим. До них, зокрема, належать:

1. недостатній рівень взаємної довіри партнерів, пов'язаний з відсутністю попереднього досвіду співпраці, у тому числі в інших сферах (наприклад, наукове співробітництво);
2. відсутність інтересу та мотивації з боку професорсько-викладацького складу, студентів та адміністрації закладу вищої освіти до польсько-української співпраці в сфері вищої освіти;

3. відсутність знань про правові можливості, що забезпечують міжнародну співпрацю в сфері вищої освіти, і недостатнє знання системи вищої освіти в країні-партнері, а також відсутність здатності знаходити рішення, що відповідають чинному законодавству обох країн і водночас таких, які могли б задовольнити обох партнерів;
4. внутрішні нормативні акти ЗВО (такі як регламент освітньої діяльності, трудовий розпорядок), які не враховують специфіку міжнародної співпраці з іноземним ЗВО та не мотивують працівників до налагодження такої співпраці;
5. недостатня кількість занять англійською мовою в обох країнах, а також відсутність можливості проводити заняття польською мовою в Україні та низька можливість занять українською мовою в Польщі;
6. недостатній рівень володіння англійською мовою серед викладацького складу з більшим досвідом роботи, зокрема тих, хто веде наукову діяльність у галузях з меншим ступенем інтернаціоналізації;
7. відсутність відповідних фінансових ресурсів для реалізації діяльності, яка є предметом партнерських угод між польським та українським ЗВО.

Звичайно, таких бар'єрів може бути значно більше, але за наявності відповідної рішучості з боку партнерів, більшість із них можна подолати шляхом відповідних заходів.

У своєму звіті автори намагалися представити різноманітність форм співпраці між польськими та українськими закладами вищої освіти. Цей каталог, однак, не можна вважати закритим, тому що це могло б призвести до зниження креативності, яка є особливо важливою у сфері вищої освіти. Автори звертають особливу увагу на те, що поряд із цивілізаційним розвитком і прогресом, який останніми роками все більше прискорюється, у відносно короткій перспективі може виникнути потреба у нових формах міжуніверситетської співпраці. Прикладом цього стала пандемія COVID-19, яка обумовила розвиток нових форм співпраці, заснованих на комунікації засобами дистанційного зв'язку.

Серед представлених тут форм співпраці можна виділити ті, які можна підготувати відносно швидко, наприклад, програми обміну, заходи неформальної освіти (включаючи курси, тренінги, літні школи) та інші заходи, спрямовані на поглиблення співпраці, інтеграцію студентів та співробітників, партнерів та обмін досвідом і корисними практиками. Тому саме ці форми особливо важливі в період військової агресії Росії в Україні. У свою чергу, інші форми співпраці вимагають більш тривалої роботи над підготовкою, як-от зміни внутрішніх нормативних актів ЗВО, зміни спеціальностей/освітніх програм. Ці заходи мають здійснюватися в рамках тісної міжуніверситетської співпраці.

Рекомендації

СПІЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ МІНІСТРІВ ТА РЕКТОРІВ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ

1. У період російської збройної агресії в Україні необхідно активізувати академічну мобільність на основі партнерських договорів між польськими та українськими закладами вищої освіти, щоб запобігти переїзду українських студентів і професорсько- викладацького складу до польських ЗВО, що є явищем дуже не вигідним для обох сторін.
2. Необхідно актуалізувати Угоду від 11 квітня 2005 р. між Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України про академічне взаємовизнання документів про освіту та рівноцінність ступенів, щоб визнати звання дипломованого спеціаліста та дипломованого спеціаліста-технолога рівноцінними званням молодшого бакалавра.
3. Необхідно вжити заходів для виконання в обох країнах рекомендацій Ради ЄС від 22 червня 2022 року щодо європейського підходу до мікрокредитів для навчання впродовж життя та працевлаштування (2022/C 243/02), а також налагодити співпрацю в цьому напрямку, зокрема шляхом організації спільних курсів і тренінгів.
4. Необхідно підтримувати та активізувати діяльність закладів вищої освіти, спрямовану на польсько-українську інтеграцію та обмін досвідом між працівниками, відповідальними за управління процесом навчання та забезпечення якості вищої освіти (наприклад, спільні семінари щодо процесу навчання та забезпечення його якості, робочі зустрічі, спільні засідання органів ЗВО, відповідальних за процес навчання, навчальні візити). Зараз ці заходи повинні здійснюватися за допомогою дистанційних методів зв'язку, а після війни – також у рамках очних зустрічей.
5. Програми фінансування університетської діяльності, пов'язаної із реалізацією польсько-української співпраці в галузі вищої освіти, слід розробляти з урахуванням якнайширшого спектру можливих форм співпраці. Фінансування повинно враховувати як заплановані заходи, так і підготовчі дії (підготовка документації, змістовна робота, розробка правил фінансування та повернення коштів візитів). Зокрема, у період військових дій, які зараз веде Росія, необхідно вирішити проблему відсутності фінансування академічної мобільності студентів і співробітників з України.
6. Необхідно розширювати знання та розвивати навички викладачів у сфері інтернаціоналізації навчального процесу, а також підвищувати обізнаність про переваги які випливають із цього процесу.
7. Необхідно розробити та запровадити механізми та інструменти мотивації працівників закладів вищої освіти до діяльності, пов'язаної з інтернаціоналізацією навчального процесу, у тому числі у сфері польсько-української співпраці.

Реальна співпраця у рамках партнерських договорів повинна бути премійована при наданні ЗВО коштів з державного бюджету. Також слід запровадити додаткове фінансування такої діяльності (цільові субсидії), преміювати заходи працівників, пов'язані з підготовкою партнерських договорів (наприклад, розробка та впровадження спільної освітньої програми), преміювати організаційну діяльність, пов'язану з інтернаціоналізацією навчального процесу, а також і надалі включати участь у програмах обміну викладачами в процедури продовження контракту .

8. Необхідно розробити зразкові шаблони договорів, необхідних під час реалізації академічної мобільності між польськими та українськими закладами вищої освіти, а також надати корисні практики у сфері адміністративних процедур, пов'язаних із реалізацією програм академічного обміну.
9. В обох країнах слід напрацювати та запровадити відповідні рішення, щоб усунути проблему несумісності періодів навчального року.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ МІНІСТРА ТА РЕКТОРІВ В ПОЛЬЩІ

1. Стосовно навчання, яке охоплене угодами з іноземними закладами вищої освіти, слід виключити обмеження, зазначені в ст. 53 сек. 10 з.в.о.н. щодо заборони реалізовувати в одному ЗВО декілька спеціальностей з однаковою назвою, або таких, освітні програми яких містять однакові результати навчання.
2. Освіту 5 рівня Польської рамки кваліфікацій (спеціалізована освіта) рекомендується включити до системи вищої освіти. Документом, що підтверджує отримання вищої освіти на цьому рівні, повинен бути диплом, а не свідоцтво.
3. Зкладам вищої освіти слід надати повноваження перевіряти та затверджувати результати навчання, отримані в межах позаформальної та неформальної освіти.
4. У час здійснення військової агресії Росії на території України слід розглянути можливість у період тривання обміну надання польського студентського квитка студентам українських ЗВО, які беруть участь у програмах обміну з польськими ЗВО. Слід також розглянути питання про зрівняння прав біженців з України, які переїхали на навчання до Польщі, з правами біженців, які навчаються за договорами, укладеними між ЗВО, зокрема якщо йдеться про право на отримання соціальної стипендії, допомоги та кредиту на навчання, про що йдеться у ст. 41 Закону про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави від 12 березня 2022 року (Законодавчий вісник за 2022 р., ст. 583 із змінами).
5. Студенти та науково-педагогічні працівники з України повинні мати доступ до неформальної освіти (наприклад, курсів, тренінгів, літніх шкіл, семінарів, МВОК), яку пропонують польські ЗВО, особливо таких, що проводяться в дистанційному режимі. Слід також створювати освітні можливості для громадян України, які проживають у Польщі, для підтримки їхньої інтеграції, зокрема у рамках суспільної відповідальності закладу вищої освіти.
6. Польські ЗВО повинні залучати українські ЗВО до проектів, що фінансуються із зовнішніх джерел, зокрема тих, які стосуються академічної мобільності (наприклад, у рамках конкурсів, оголошених Польським національним агентством з питань академічного обміну та Європейською Комісією, наприклад, у рамках Erasmus+).

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ МІНІСТРА ТЕ РЕКТОРІВ В УКРАЇНІ

1. Необхідно збільшити автономію закладів вищої освіти у сфері створення нових спеціальностей і зробити більш гнучкими вимоги відносно кредитів ЄКТС, необхідних для отримання відповідного ступеня вищої освіти, наприклад, відмовившись від точного визначення кількості кредитів ЄКТС у стандартах вищої освіти, за винятком спеціальностей, що дають право на виконання регульованих професій. Також необхідно розглянути можливість відмовитися від застосування стандартів вищої освіти або їх частин щодо спільної освітньої програми, створеної спільно з іноземним ЗВО.
2. Слід також розглянути можливість отримувати освітні послуги іншими, ніж українська та англійська, мовами. Чинна ст. 48 сек. 3 з.У.в.о. дозволяє проводити заняття, крім урядової мови, лише англійською мовою. Перешкодою для налагодження співпраці може бути неможливість проводити заняття польською мовою. Польські законодавчі норми дозволяють проводити заняття українською мовою.
3. Слід сприяти академічній мобільності студентів і співробітників закладів вищої освіти, у тому числі в дистанційній формі.
4. У період збройної агресії Росії в Україні слід продовжити максимальну тривалість академічної мобільності, яка для працівників обмежена двома роками, а для студентів – до 50% кредитів ЄКТС. Ці періоди мають бути подовжені на час тривання війни.
5. Слід увести механізми фінансування діяльності, пов'язаної з інтернаціоналізацією навчального процесу в українських ЗВО, у тому числі фінансування занять, які проводять викладачі з іноземних ЗВО (наприклад, гостьові лекції), у тому числі в перспективі отримання додаткових європейських коштів для розвитку ЗВО в майбутньому.

Про авторів

МАРЧИН ДОКОВИЧ, PhD

PhD з хімічних наук, професійно пов'язаний з хімічним факультетом Познанського університету ім Адама Міцкевича як координатор та експерт у проектах за програмою «Знання. Освіта. Розвиток». Експерт з питань функціонування системи вищої освіти, спеціалізується на правових аспектах освітньої діяльності 5-8 рівнів Польської рамки кваліфікацій. Член Комісії зі стратегічних проблем вищої освіти та експертної групи Конференції ректорів академічних шкіл Польщі. Має значний досвід роботи у сфері вищої освіти, зокрема, обіймав такі посади та функції: член Президії Головної ради науки та вищої освіти RGNiSW, експерт Міністерства науки та вищої освіти Польщі у проекті «Освітній процес на докторському рівні: розробка освітньо-наукових програм третього освітньо-наукового рівня різного профілю», Омбудсмен з питань аспірантів, віце-президентом Національного представництва аспірантів Польщі KRD, експерт з питань аспірантів (раніше також у справах студентів) Польської акредитаційної комісії, голова Познанської ради аспірантів. Виконував численні функції в Познанському університеті ім. Адама Міцкевича як член Сенату, член Ради з якості освіти, Команди Європейської хартії дослідників і Кодексу працевлаштування наукових працівників в Університеті, а також був Головою Президії Ради аспірантів. Має досвід розробки та формування пропозицій до внутрішньоуніверситетських нормативно-правових актів. У 2013-2014 роках брав активну участь у законотворчій роботі щодо внесення змін до Закону про вищу освіту, Закону про засади фінансування науки та підзаконних актів до вищезазначених законодавства шляхом підготовки ряду поправок і висновків. Співавтор досліджень з питань вищої освіти та доповідей про зміни в системі вищої освіти. Співавтор видання «Закон про вищу освіту і науку. Коментар» під редакцією проф. Є. Возницького видавництва Wolters Kluwer.

ЛАРИСА КОЛІСНИК, КАНДИДАТ СОЦІОЛОГІЧНИХ НАУК

Доцент кафедри історії та політичної теорії, завідувач аспірантури і докторантури Національного технічного університету «Дніпровська політехніка». Керівник Центру соціологічного аудиту НТУ «Дніпровська політехніка». Закінчила навчання в аспірантурі Люблінського католицького університету Іоанна Павла II. Експерт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Член Соціологічної асоціації України та Всеукраїнської громадської організації «Інноваційний університет». Співорганізатор Ради молодих вчених Дніпропетровської області. Автор 7 монографій, у тому числі

в співавторстві, з проблем соціології вищої освіти, міжнародної академічної мобільності українських вчених, включення випускників до ринку праці. Співавтор досліджень з питань вищої освіти та доповідей про зміни в системі вищої освіти, зокрема третього освітньо-наукового рівня. Співучасник та організатор всеукраїнських соціологічних досліджень, присвячених вивченню потреб та мотивації молодих вчених, проблем науковців у вимушеній академічній мобільності, аналізу потреб наукових досліджень з точки зору бізнесу. Має досвід організації міжнародних соціологічних онлайн-конференцій. Заступник головного редактора журналу Youth in Central and Eastern Europe (Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacyjnej w Krakowie). Член колективу перекладачів з польської на українську мову Закону Республіки Польщі «Про вищу освіту і науку» . Організатор та колишній керівник громадської організації та Суботньо-недільної польської школи «Культурно-освітня асоціація полоністів «КРОК ПЕРШИЙ».

ДОЗВОЛЯЄТЬСЯ КОПІЮВАТИ, РОЗПОВСЮДЖУВАТИ, ОПРИЛЮДНЮВАТИ,
ВИКОРИСТОВУВАТИ ТВІР ТА ЙОГО МАТЕРІАЛИ У НЕКОМЕРЦІЙНИХ ЦІЛЯХ,
ЗА УМОВИ ЗАЗНАЧЕННЯ АВТОРСТВА
ТА НАЛЕЖНОГО ПОСИЛАННЯ НА ДЖЕРЕЛО.

ГРАФІКА ТА ВЕРСТКА

workshop².pl